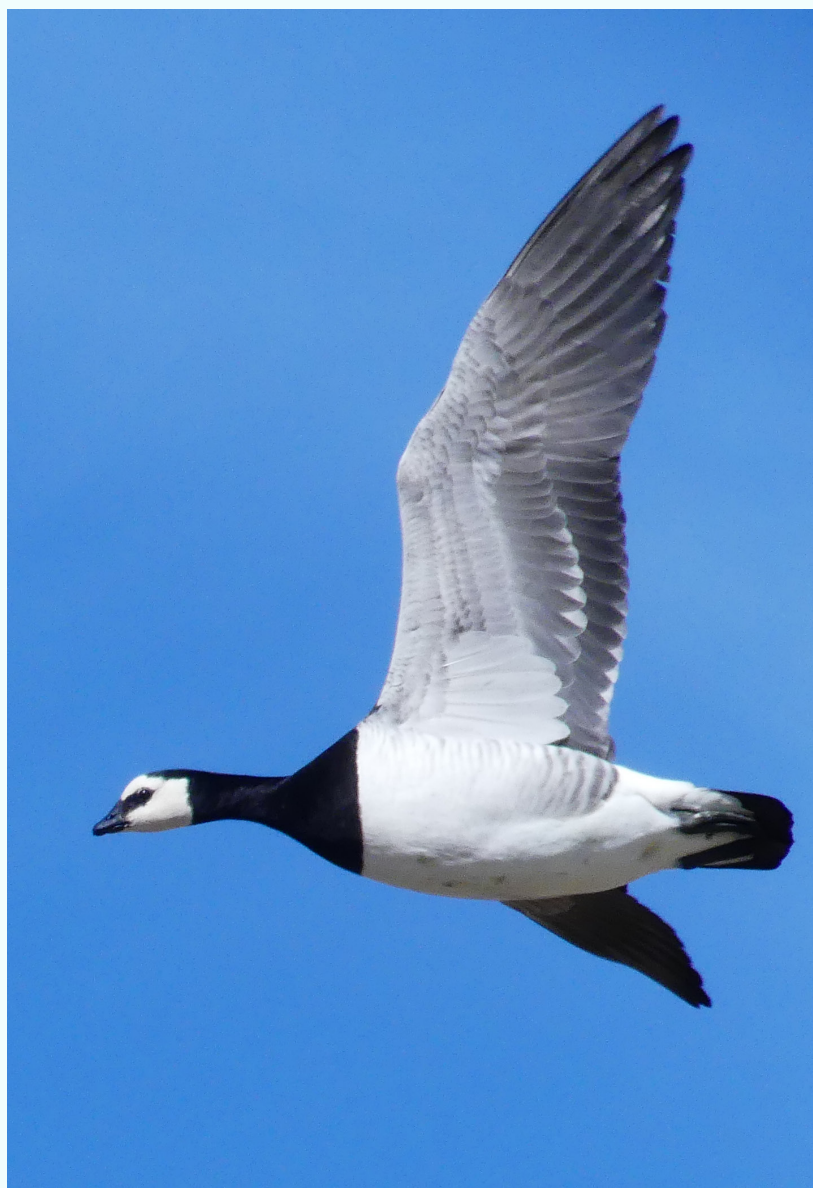

Rapport 10-2016

Overvåking av hvitkinngjess langs norskekysten våren 2016

Paul Shimmings, Kjell Isaksen & Johnny Bakken

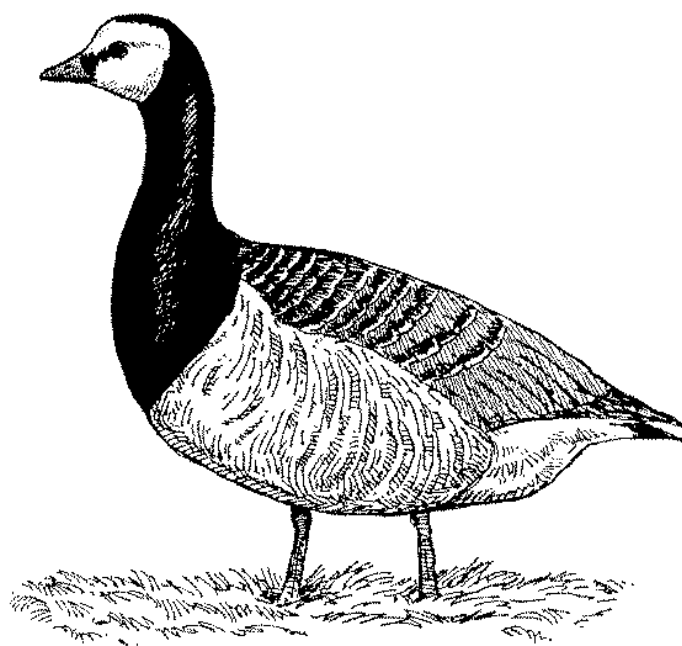
Norsk ornitologisk forening

Partnership for
nature and people

Overvåking av hvitkinngjess langs norskekysten våren 2016

Paul Shimmings, Kjell Isaksen & Johnny Bakken

Strektegning: Trond Haugskott

Norsk Ornitologisk Forening 2016

© Norsk Ornitologisk Forening (NOF)

E-post: nof@birdlife.no

Rapport til: Fylkesmannen i Nordland, Herøy kommune, Miljødirektoratet

Publikasjonstype: Digitalt dokument (PDF)

Forside: Hvitkinngås i flukt over Tenna, Herøy, mai 2016 © Paul Shimmings

Redaktør: Oddvar Heggøy

Nøkkelord: Hvitkinngås, overvåking, norskekysten, Helgeland

Anbefalt referanse: Shimmings, P., Isaksen, K. & Bakken, J. 2016. Overvåking av hvitkinngjess langs norskekysten våren 2016. NOF-rapport 10-2016. 32 s.

ISSN: 0805-4932

ISBN: 978-82-78-52147-2

SAMMENDRAG

Denne rapporten oppsummerer resultatene fra den 23. vårsesongen på rad med telling av trekkende og rastende hvitkinngjess *Branta leucopsis* langs norskekysten. For første gang er årsrapporten utgitt i NOFs rapportserie. Rapporten oppsummerer observasjoner fra de tradisjonelle rasteområdene på Helgelandskysten, samt de relativt nye rasteområdene i Vesterålen.

De første flokkene med hvitkinngjess på trekk mot nord langs kysten ble observert 20. april. Trekket mot nord foregikk i to hovedperioder, med 6 135 ind. observert mellom 3. og 5. mai, og hele 9 770 ind. på trekk 15. mai. Til sammen 17 375 hvitkinngjess ble rapportert på trekk forbi lokaliteter sør for rasteområdene mellom 20. april og 4. juni 2016. Noen av disse fuglene kan ha blitt registrert to eller flere ganger på ulike steder.

Det ble gjennomført tellinger på flere lokaliteter både på Helgeland og i Vesterålen i 2016. Høyeste antall notert på lokaliteter i Herøy kommune var hhv. 2 006 ind. i området Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy, 58 ind. på Brasøy, 24 ind. i Husvær, 2 ind. på Måsøy og 67 ind. på Sandvær. I Vega kommune ble det notert maksimumsantall på 180 ind. ved Vallsjø og omegn, 150 ind. i Hysvær og 100 ind. i Kilvær. Det ble notert rundt 200 ind. på Vandve i Dønna kommune. En liten flokk på 15 ind. ble rapportert fra Sleneset, Solværøyene i Lurøy kommune. I nabokommunen Træna ble det notert maksimum 200 ind. på Husøy og 1 385 ind. i Selvær.

Lenger nord, i Lofoten, ble det notert maksimumsantall på 25 ind. på Røstlandet i Røst kommune. Det ble også rapportert 1-2 ind. fra flere lokaliteter i Flakstad kommune, og 2-4 ind. i Vestvågøy kommune. I Vesterålen ble det notert maksimumsantall på 392 ind. i Hadsel kommune, 6 962 ind. i Sortland kommune, 1 018 ind. i Øksnes kommune, og hele 9 450 ind. i Andøy kommune. Andøy er uten tvil den kommunen med det desidert høyeste antallet vårrastende hvitkinngjess i Norge.

Mange bønder får utbetalt tilskudd til tilrettelegging av arealer for hvitkinngjess, for å dempe og/eller avbøte potensielle konflikter mellom landbruk og gjess. Data innsamlet i dette prosjektet i Herøy kommune i 2016 blir benyttet til å beregne størrelsen på utbetalinger til hver enkelt grunneier som er med på tilskuddsordningen. Skremming blir benyttet som metode for å holde gjessene borte fra områder der de ikke er ønsket, og det var særlig ved én gård dette ble gjennomført (Sandvika, Sør-Herøy). Antall beitende hvitkinngjess har gått ned på Sandvika som følge av skremming. En økning i antall gjess på naboøya Tenna er observert i samme periode. De fleste grunneierne på Tenna er enten med på tilskuddsordningen eller de oppfatter ikke gjessene som et vesentlig problem.

En del av gjessene har individuelt kodete fargeringer på beina, og disse kan leses av med teleskop på langt hold. Til sammen 1 953 avlesninger av fargeringer, fordelt på 778 ulike ind. ble lest av på Helgeland og i Vesterålen våren 2016. Av disse ble 47 ind. observert først på Sør-Helgeland og senere på lokaliteter lengre nord, hovedsakelig i Vesterålen.

Feltarbeidet på Helgeland ble støttet økonomisk av miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Nordland. Det ble gjennomført en telling av gjess fra fly på Helgelandskysten i mai 2016, og denne ble støttet økonomisk av Miljødirektoratet. Herøy kommune, landbruksavdelingen administrerte utbetaling av midlene.

SUMMARY

“Monitoring of Barnacle Geese *Branta leucopsis* along the Norwegian coast during spring 2016”

This report is the 23rd annual report summarising observations of Barnacle Geese *Branta leucopsis* along the Norwegian coast during the spring migration, and covers spring 2016. For the first time, this current report is presented as part of the long-running series of the Norwegian Ornithological Society (BirdLife Norway). The report summarises observations from the traditional staging areas in the Helgeland region, and from the relatively new staging areas in Vesterålen.

The first flocks of Barnacle Geese heading northwards along the west coast of Norway were recorded on 20th April. There were two peak passage periods, with 6,135 geese observed between 3rd and 5th May inclusive, and 9,770 on 15th May. In total, 17,375 geese were recorded on passage along the coast south of the staging areas in the period 20th April – 4th June 2016. Some of these birds may have been recorded more than once.

Counts were undertaken at several staging sites in both Helgeland and Vesterålen in 2016. The following peak counts were made at sites in Herøy municipality: 2006 geese in the Tenna, Sør-Herøy and Nord-Herøy area, 58 at Brasøy, 24 at Husvær, 2 at Måsøy, and 67 at Sandvær. In Vega municipality there were peak counts of 180 at Vallsjø, 150 at Hysvær, and 100 geese at Kilvær. In Dønna municipality around 200 geese were recorded at Vandve. A small group of 15 were reported from Sleneset, Solværøyene, situated in Lurøy municipality. In neighbouring Træna municipality, peak counts of 200 at Husøy and 1,385 at Selvær were recorded.

Farther north, in the Lofoten Island group there were peak counts of 25 at Røstlandet in Røst municipality. There were also 1-2 individuals reported from sites in Flakstad municipality and 2-4 individuals staging in Vestvågøy municipality. In Vesterålen, peak counts have been summarised for each of the municipalities covered during survey work. These peaks included 392 in Hadsel, 6,972 in Sortland, 1,018 in Øksnes and 9,450 in Andøy. Andøy is without doubt the municipality with the highest numbers of spring staging Barnacle Geese in Norway.

Many farmers receive payments to manage land specifically for Barnacle Geese, to help to alleviate conflicts between agriculture and geese. Data gathered in Herøy municipality in 2016 is used to calculate payments for each individual farmer participating in the management scheme. Scaring is particularly intense at one farm (Sandvika, Sør-Herøy). Numbers of geese grazing at Sandvika have declined in recent years due to scaring. There has been a corresponding increase in numbers on the neighbouring island of Tenna. Most farmers on Tenna are either part of the goose management scheme, or else feel that the geese are not a problem and allow them to feed undisturbed.

A total of 1,953 resightings of 778 different individually colour-ringed Barnacle Geese were made in Helgeland and Vesterålen during spring 2016. Of these, 47 individuals were seen first in southern parts of Helgeland and so later farther north, mainly in Vesterålen.

The project was funded entirely by the department of the environment at the office of the County Governor in Nordland (Fylkesmannen i Nordland, miljøvern avdelingen). An aerial count was funded by the Norwegian Environment Agency (Miljødirektoratet). We also thank the agricultural office in Herøy municipality (Herøy kommune, Landbruksavdelingen) for administrating funding.

INNHOOLD

INNLEDNING	1
METODE	1
RESULTATER	2
Observasjoner av trekkende hvitkinngjess sør for Helgeland	2
Tellinger fra Herøy kommune	4
<i>Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy.....</i>	<i>4</i>
<i>Beitetrykk fra hvitkinngjess i ulike delområder på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy i 2016</i>	<i>6</i>
<i>Antall gåsedager på Tenna, Sør-Herøy, og Nord-Herøy 1994–2016</i>	<i>13</i>
Skremming av hvitkinngjess på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy våren 2016.....	14
Tellinger fra andre steder i Herøy kommune	17
<i>Brasøy</i>	<i>17</i>
<i>Husvær</i>	<i>17</i>
<i>Måsøy</i>	<i>17</i>
<i>Sandvær</i>	<i>18</i>
Tellinger fra Vega kommune.....	19
<i>Vallsjø.....</i>	<i>19</i>
<i>Hysvær</i>	<i>20</i>
<i>Kilvær</i>	<i>20</i>
Tellinger fra Dønna kommune	20
<i>Vandve</i>	<i>20</i>
Tellinger fra Lurøy kommune.....	20
<i>Solværøyene.....</i>	<i>20</i>
Tellinger fra Træna kommune	20
<i>Husøya</i>	<i>20</i>
<i>Selvær.....</i>	<i>21</i>
Tellinger fra Lofoten	21
<i>Røst og omegn</i>	<i>21</i>
<i>Flakstad.....</i>	<i>21</i>
<i>Vestvågøy.....</i>	<i>21</i>
Tellinger fra Vesterålen	22
<i>Hadsel</i>	<i>22</i>
<i>Sortland.....</i>	<i>22</i>
<i>Øksnes.....</i>	<i>22</i>
<i>Andøy.....</i>	<i>22</i>
<i>Bø.....</i>	<i>22</i>
Andeler av Svalbard-bestanden	24
Avlesninger av fotringer hos hvitkinngjess	25
Kondisjon basert på observasjoner av bukprofiler	28
Observasjoner av andre gåsearter	29
TAKKSIGELSER	31
REFERANSER	32

INNLEDNING

Denne rapporten oppsummerer resultatene fra den 23. vårsesongen på rad med tellingen av trekkende og rastende hvitkinngjess *Branta leucopsis* langs norskekysten. Tidligere års rapporter har ikke blitt gjort allment tilgjengelige. Dette er første gang at resultatene er presentert i NOFs rapportserie.

Hvitkinngjess fra bestanden som hekker på Svalbard, og som overvintrer i Storbritannia (hovedsakelig ved Solwaybukta i Sørvest-Skottland/Nordvest-England) raster langs norskekysten under vårtrekket. Gjessene raster hovedsakelig i to områder; på Helgeland og i Vesterålen, begge i Nordland fylke. Et mindre antall hvitkinngjess kan også raste på lokaliteter mellom Helgeland og Vesterålen, eller ved lokaliteter lenger sør langs norskekysten.

METODE

Våren 2016 bestod feltarbeidet i Herøy kommune, der hoveddelen av undersøkelsene foregikk, hovedsakelig av følgende punkter:

- Daglige koordinerte tellinger av hvitkinngjess
- Kartlegging av områder brukt av beitende flokker
- Registrering av skremmetiltak og andre menneskelige forstyrrelser på gjessene
- Overvåking av effekter av intensiv skremming gjennomført på en gård på Sør-Herøy
- Avlesning av fargeringer på individmerkede hvitkinngjess
- Vurdering av kondisjonen til et utvalg av gjessene

Det ble også gjort et forsøk på å telle gjess fra fly på Helgeland 9. mai. Flytellingen ble ikke så vellykket som ønsket, og få gjess ble funnet. Dårlig sikt fra flyet (bl.a. på grunn av en slitt frontrute), fugler som ble skremt opp på langt hold og fløy bort fra flyet, og at hvitkinngjess som landet på sjøen var vanskelige å oppdage, var noen av årsakene til at det ble funnet få gjess under flytellingen. Flere av lokalitetene som skulle telles fra fly ble undersøkt fra stor avstand/høyde, enten fordi de er verneområder, eller fordi det drives aktiv dundrift på lokalitetene. Flytellingen er nærmere omtalt i Isaksen & Shimmings (2016).

I tillegg mottok prosjektet data fra andre lokaliteter, blant annet på Helgeland og i Vesterålen. Disse dataene er inkludert i denne rapporten.

RESULTATER

Observasjoner av trekkende hvitkinngjess sør for Helgeland

Trekkende hvitkinngjess ble observert langs norskekysten fra Rogaland og videre nordover (Tabell 1). De første trekkende gjessene (til sammen 370 ind.), ble observert 20. april. Deretter ble det rapportert små mengder gjess inntil perioden 3.–5. mai da hhv. ca. 2 140, 1 360 og 2 635 ind. ble notert trekkende. Så ble det relativt stille i noen dager inntil det kom det en ny bølge med trekkende gjess i midten av måneden, med hele 9 770 ind. rapportert 15. mai. Etter 15. mai ble det kun rapportert mindre antall gjess, og den siste flokken på trekk ble observert 4. juni (24 ind.). Til sammen ble 17 375 ind. rapportert på direkte trekk forbi kysten sør for Helgeland våren 2016 (Tabell 1). Dette inkluderer trolig noen dobbeltregistreringer (fugler registrert på mer enn ett sted).

I de seinere årene har det vært en tendens til at en viss andel av hvitkinngjessene blir igjen i Storbritannia inntil slutten av mai/tidlig juni (Griffin 2008), i motsetning til for noen tiår tilbake da så godt som hele bestanden hadde forlatt overvintringsområdet innen midten av mai (Gullestad mfl. 1984). Antall hvitkinngjess notert under koordinerte tellinger i overvintringsområdet ved Solwaybukta var 27 604 på 4. mai, 11 880 på 10. mai, 8 270 på 11. mai, 2 050 på 18. mai, 224 på 25. mai, 440 på 27. mai, og 30 på 31. mai (Larry Griffin pers. medd.).

Det er nå flere par som hekker på steder som før har vært brukt av trekkende hvitkinngjess på vei til Svalbard. I Rogaland er det vanskeligere nå enn for noen år siden å være sikker på om det som er rapportert som «overflygende» eller som «trekkende» er lokale hekkende fugler eller trekkende gjess på vei til Svalbard, spesielt på Jæren. En del observasjoner av hvitkinngjess fra innlandslokaliteter i Rogaland som er rapportert som trekkende er utelatt siden dette like gjerne kan være bevegelser av lokale hekkfugler, og det samme gjelder for observasjoner langs kysten fra Vest-Agder og østover.

Hvitkinngjess på trekk forbi Sør-Herøy, mai 2016. Foto: Paul Shimmings

Tabell 1. Tellinger av hvitkinngjess på trekk i områder langs norskekysten sør for Helgeland våren 2016 (datakilde: Artsobservasjoner 2016). *Observations of migrating flocks of Barnacle Geese from sites along the Norwegian coast, south of Helgeland, during spring 2016 (source: Artsobservasjoner 2016).*

Dato	Sted	Kommune	Fylke	Antall
20.04.2016	Blikshavn	Karmøy	Rogaland	225
20.04.2016	øst for Urter	Karmøy	Rogaland	60
20.04.2016	Hiksjo	Bømlo	Hordaland	85
23.04.2016	Skogsøy	Øygarden	Hordaland	1
25.04.2016	Austneset, Værlandet	Askvoll	Sogn og Fjordane	200
28.04.2016	Hernar	Øygarden	Hordaland	31
28.04.2016	Herdlevær	Øygarden	Hordaland	14
28.04.2016	Sørværet, Værlandet	Askvoll	Sogn og Fjordane	180
01.05.2016	Skogsøy	Øygarden	Hordaland	154
01.05.2016	Værlandet	Askvoll	Sogn og Fjordane	120
03.05.2016	Røvær	Haugesund	Rogaland	150
03.05.2016	Veste	Haugesund	Rogaland	413
03.05.2016	Herdla	Askøy	Hordaland	110
03.05.2016	Herdlevær	Øygarden	Hordaland	30
03.05.2016	Ytre Gjæsingen	Frøya	Sør-Trøndelag	1 710
04.05.2016	Ytre Gjæsingen	Frøya	Sør-Trøndelag	1 360
05.05.2016	Herdlevær	Øygarden	Hordaland	25
05.05.2016	Ytre Gjæsingen	Frøya	Sør-Trøndelag	2 610
15.05.2016	Kvassheim	Hå	Rogaland	1 000
15.05.2016	Brusand	Hå	Rogaland	100
15.05.2016	Hårr	Hå	Rogaland	400
15.05.2016	Revesvingen/Revetangen	Klepp	Rogaland	6 540
15.05.2016	Fiskåvatnet	Karmøy	Rogaland	142
15.05.2016	Visnes	Karmøy	Rogaland	200
15.05.2016	Vibrandsøy	Haugesund	Rogaland	273
15.05.2016	Herdlevær	Øygarden	Hordaland	295
15.05.2016	Svelgen, Toftøy	Øygarden	Hordaland	220
15.05.2016	Nautnesvågen, Nautnes	Øygarden	Hordaland	600
16.05.2016	Herdlevær	Øygarden	Hordaland	1
16.05.2016	Skogsøy	Øygarden	Hordaland	2
17.05.2016	Revtangen	Klepp	Rogaland	10
17.05.2016	Skogsøy	Øygarden	Hordaland	15
19.05.2016	Klovskjersundet, Rogøy	Bømlo	Hordaland	11
19.05.2016	Buholmen, Stad	Selje	Sogn og Fjordane	1
22.05.2016	Kolnes	Sola	Rogaland	50
23.05.2016	Måsøyvalen	Frøya	Sør-Trøndelag	10
26.05.2016	Lundeura, Runde	Herøy (MR)	Møre og Romsdal	2
04.06.2016	Herdlevær	Øygarden	Hordaland	24
			SUM	17 375

Tellinger fra Herøy kommune

Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy

Regelmessige koordinerte tellinger av rastende hvitkinngjess ble utført på øyene Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy, samt nærliggende holmer (Tabell 2). Det meste av feltarbeidet på Helgelandskysten ble utført i dette området. Tellinger ble utført på daglig basis i hovedperioden 1.–20. mai 2016, med noen tilfeldige tellinger fra andre observatører utenom hovedperioden. Kjøreruta under tellingene er den samme hver kveld, og er mer eller mindre uendret siden tellinger utført på midten av 1980-tallet. Under tellingene ble det notert både antall hvitkinngjess og hvor disse beitet.

De første 15 vårrastende hvitkinngjessene i 2016 ble rapportert 22. april, da 15 ind. ble observert på Tenna (Tabell 2). Antallet var uendret 28. april. Under en fullstendig telling av hele området 1. mai hadde antallet økt til over 1 100 individer. En gradvis økning ble notert i området fram til toppnoteringen på litt over 2 000 ind. den 6. mai. Deretter ble antall rastende gjess i området en del mindre. Maksimumsantallet hvitkinngjess talt i 2016 var høyere enn de tre forrige sesongene (Figur 1). De fleste gjessene trakk videre nordover i perioden 16.–18. mai. I denne perioden ble det både registrert en nedgang i antall rastende ind. (Tabell 2) og en del observasjoner av gjess på trekk (Tabell 3). Det ble ikke rapportert hvitkinngjess i området etter avsluttet feltarbeid 20. mai, men to ind. (sannsynligvis et par) ble observert på Tenna i perioden 16.–21. juni (Valborg og Asbjørn Valstad pers. medd.). Den ene av disse fuglene så ut til å være skadet.

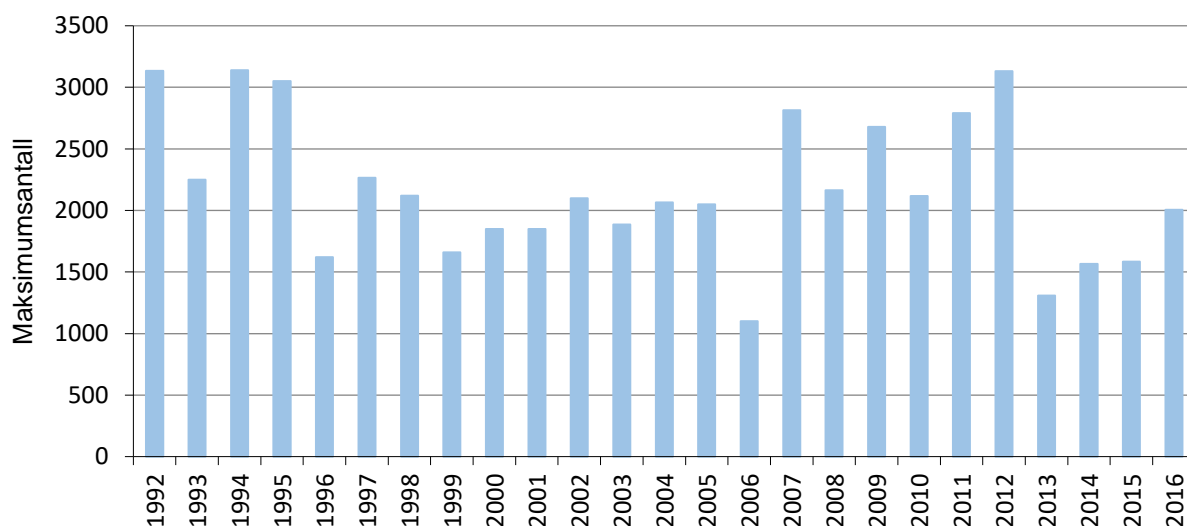
Det ble notert en topp i antallet trekkende ind. langs kysten sør for Helgeland 15. mai. Denne nye bølgen ble ikke gjenspeilet i en tilsvarende topp i antall rastende gjess på Tenna og Sør-Herøy. Mange av disse gjessene passert trolig området uten å mellomlande. Dagen etter (16. mai) ble det observert en topp i antall hvitkinngjess på direkte trekk nordover forbi Herøy kommune, da minst 2 098 hvitkinngjess ble observert på trekk mot nord i løpet av dagen (Tabell 3). I tillegg til fugler som kom sørfra og passerte Herøy, observerte vi også at gjess som rastet på Tenna og Sør-Herøy ble rastløse og dro videre mot nord samme dag som hovedtrekket forbi Herøy foregikk (16. mai). Gjessene trakk videre nordover i flokker av varierende størrelse (1–170 individer, gjennomsnitt 32,7 gjess per flokk).

Del av en flokk med beitende hvitkinngjess på Tenneset, Tenna, mai 2016. Foto: Paul Shimmings

Tabell 2. Tellinger av hvitkinngjess på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy våren 2016. *Counts of Barnacle Geese on Tenna, Sør-Herøy and Nord-Herøy in spring 2016.*

Dato	Tenna	Sør-Herøy	Nord-Herøy	Totalt
22.04.2016	15	0	0	15
28.04.2016	15	?	?	15
01.05.2016	1 040	77	0	1 117
02.05.2016	731	108	0	839
03.05.2016	945	58	0	1 003
04.05.2016	939	237	0	1 176
05.05.2016	1 474	122	0	1 596
06.05.2016	1 481	525	0	2 006
07.05.2016	982	370	0	1 352
08.05.2016	470	362	13	845
09.05.2016	990	315	0	1 305
10.05.2016	712	284	0	996
11.05.2016	905	209	12	1 126
12.05.2016	615	165	24	804
13.05.2016	314	404	0	718
14.05.2016	335	385	0	720
15.05.2016	343	435	0	778
16.05.2016	421	54	0	475
17.05.2016	726	62	0	788
18.05.2016	605	101	0	706
19.05.2016	179	167	0	346
20.05.2016	103	90	0	193
26.05.2016	32	0	0	32

Figur 1. Maksimumsantall av rastende hvitkinngjess på vårtrekk talt på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy 1992–2016. *Maximum numbers of spring-staging Barnacle Geese counted on Tenna, Sør-Herøy and Nord-Herøy 1992–2016.*

Tabell 3. Tellingene av hvitkinngjess på trekk forbi Herøy, Nordland våren 2016. *Observations of migrating flocks of Barnacle Geese past Herøy, Nordland spring 2016.*

Dato	Første flokk på trekk (kl.)	Siste flokk på trekk (kl.)	Antall flokker observert	Totalantall	Merknader
04.05.2016	08:00	22:11	5	288	
05.05.2016	18:05	22:25	4	196	
06.05.2016	08:55	08:55	1	5	
14.05.2016	08:58	08:58	1	14	
15.05.2016	19:50	19:50	1	45	
16.05.2016	08:22	19:26	68	2 098	+ flere hørt kl. 04:00-06:00
18.05.2016	09:30	19:32	7	199	
Sum			87	2 845	

Beitetrykk fra hvitkinngjess i ulike delområder på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy i 2016

I Herøy kan hver enkelt grunneier som har beitende hvitkinngjess søke om å få tilskudd til tilrettelegging av arealer for arten. Ordningen er frivillig, og de fleste berørte grunneiere benytter seg av dette. Søknad om tilskudd må være innsendt i god tid før gjessene ankommer om våren, og tilskuddene utbetales etterskuddsvis. Tilskuddsordningen administreres lokalt av kommunene. Satsene som utbetalingene baseres på er avhengig av beitetrykket, med ulike satser avhengig av om arealene er sterkt, middels eller lite belastet av gåsebeiting. Slike tilskudd ble ikke benyttet i Herøy kommune før våren 2008 (Shimmings mfl. 2008). Siden har flere, men ikke alle, berørte grunneiere benyttet seg av tilskuddordningen. Tilskuddet utbetales kun for gåsebeiting på fulldyrka eller overflatedyrka mark.

En måte å vurdere beitetrykk på enkeltjorder, er å beregne summen av antall gåsedager (*1 gåsedag = 1 gås observert under en av de daglige tellingene i løpet av telleperioden*). De viktigste delområdene for hvitkinngjess i 2016 (med en sum på 400 eller flere gåsedager, se tabellene 4–7) var følgende: Storholmen ved Tennvalen (Storholmen øst = 2500C), Stor Slåttholmen (2501A), Lammholmen (2501D), Eholmen med tilhørende kyststripe (2502A) noen av jordene på Tenna (2503C, 2503D1, 2503D2, 2503D3, 2504B1, og 2504C), ett av jordene ved Lenning (2607A3), indre delen av Svinøya (2608B), bukta og tilhørende kyststripe mellom Oterholmen og Svinøya (2609A) og overflatedyrka mark og kysten ved Ytternes (2617A).

Møkkspredning er en effektiv metode for å holde gjess borte fra jorder en viss periode, før utvasking fra regn og gressets vekst gjør at området igjen er attraktive for gjess. Møkk ble spredt på flere av jordene i området, og dette påvirker i hvilken grad gjessene benytter arealene. Ved tre forskjellige jorder der det ble spredt møkk i 2016 holdt gjessene seg unna i hhv. 3, 6 og 13 dager før de igjen begynte å beite på stedet. På tre andre gjødslede jorder ble det ikke observert gjess etter møkkspredning. Det må poengteres at to av de tre jordene der det ikke ble sett gjess etter møkkspredningen har vært lite brukt av gjess de siste årene.

Tabell 4. Koordinerte tellinger av hvitkinggjess på Tenna Sør, Tennvalen og omegn (Herøy kommune) i mai 2016. Antall angitt i gåsedager, beregnet ut fra antall gjess registrert i de ulike områdene på kvelder med god dekning i alle områder (summert over hele vårtrekkperioden). *The results of coordinated daily counts of Barnacle Geese at Tenna South and Tennvalen (Herøy) in May 2016. The numbers are sum of number of goose-days for individual fields/areas (cf. Figure 2).*

Stedskode	Antall gåsedager 2016	Merknader
2500A	221	
2500B	-	
2500C	2 939	
2500D	-	
2500E	146	
2500F	113	
2500G	101	
2501A	606	
2501B	116	
2501C	176	
2501D	656	
2501D2	315	På østsida bukta, ny stedskode
2501E	-	
2501F	112	
2501G	98	
2502A	439	
2502B	63	
2502C	62	
2502D	144	
2507A	6	
2507B	337	
2507C	-	
2507D	-	
2508A	9	Møkk spredt 12. mai

Hvitkinggjess på Tennvalen. Her beiter gjessene på strandenger og på engvegetasjonen på holmer som er beitet av sau. Foto: Paul Shimmings

Tabell 5. Koordinerte tellinger av hvitkinngjess nord på Tenna (Herøy) i mai 2016. Antall er angitt som antall gåsedager, som er beregnet ut fra antall gjess registrert i de ulike områdene på kvelder med god dekning i alle områder (summert over hele vårtrekkperioden). *The results of co-ordinated daily counts of Barnacle Geese at Tenna South and Tennvalen (Herøy) in May 2016. The numbers are sum of number of goose-days for individual fields/areas (cf. Figure 3).*

Stedskode	Gåsedager 2016	Merknader
2503A	-	
2503B1	-	
2503B2	-	Skremmebånd satt opp 4. mai
2503C	508	Møkk spredt på deler av jorde 3. mai
2503D	-	
2503D1	1 030	
2503D2	1 362	Møkk spredt 2. mai
2503D3	663	
2503E	-	
2503F	117	
2503G	-	
2503H	-	
2503I	280	
2503X	384	
2504A	-	
2504B	-	
2504B1	493	To skudd avfyrt 4. mai, mistenker skremming samme sted andre datoer
2504B2	-	Møkk spredt 11. mai
2504B3	-	Brukt en del av gjess utenom telletidspunktet, spesielt tidlig i mai
2504C	708	
2504D	-	Noen få titalls gjess 14. mai, fugleskremsel og skremmebånd fra 15. mai
2504E	-	
2504F	-	Pløyd, møkk spredt 2. mai
2505A	289	
2505B	-	
2505C	-	Noen få titalls utenom telletidspunktet, skremmebånd fra 1. mai
2505D	-	
2505E	-	
2505F	-	
2506A	-	
2506B	-	Møkk spredt i området f.o.m. 2. mai, skremmebånd Seljeholmen
2506C	-	
2511	385	

Hvitkinggjess på dyrka mark på den nordlige delen av Tenna. Her spiser de næringsrike grønne skudd av innsådde arter, hovedsakelig rapp *Poa sp.* og timotei *Phleum pratense*. Foto: Paul Shimmings

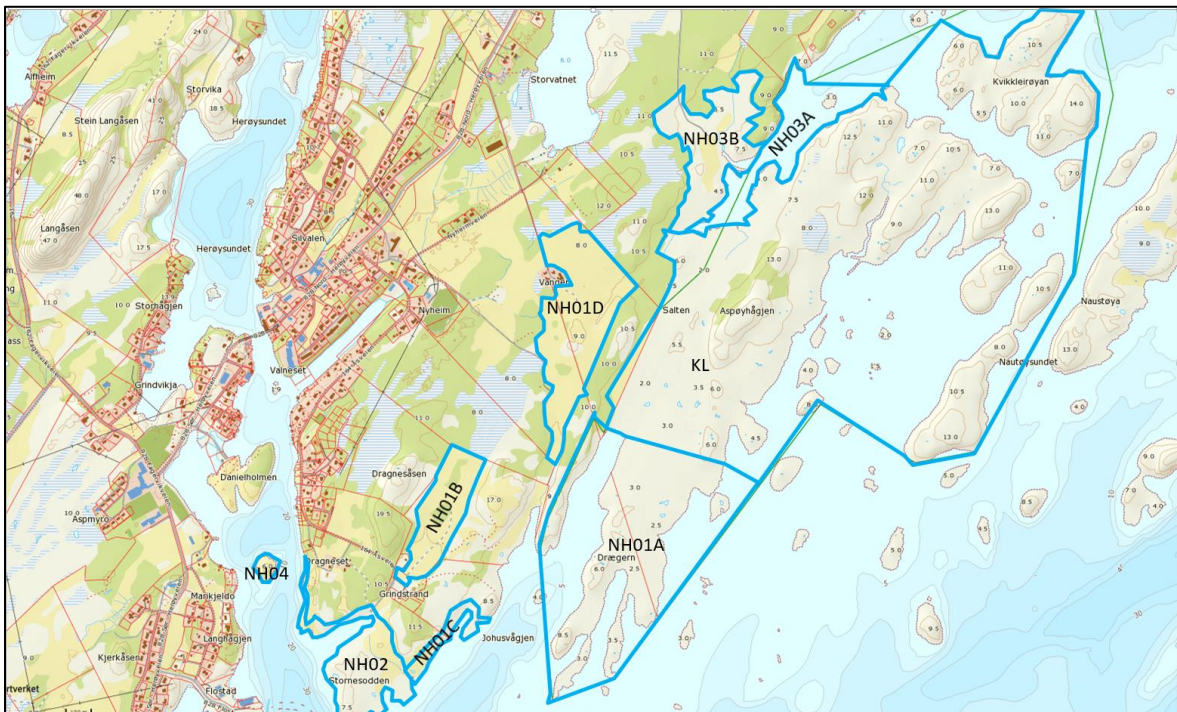
Figur 4. Avgrensning av telleområdene på Sør-Herøy. Alle områdekoder i dette området begynner med 26 (f.eks. 2601A). *Count-site boundaries Sør-Herøy. All site codes on Sør-Herøy are prefixed with 26 (e.g. 2601A).*

Tabell 6. Koordinerte tellinger av hvitkinngjess på Sør-Herøy 2016. Antall er angitt som antall gåsedager, som er beregnet ut fra antall gjess registrert i de ulike områdene på kvelder med god dekning i alle områder (summert over hele vårtrekkperioden). *Co-ordinated daily counts of Barnacle Geese at Tenna South and Tennvalen (Herøy) in May 2016. The numbers are sum of number of goose-days for individual fields/areas (cf. Figure 4).*

Stedskode	Antall gåsedager 2016	Merknader
2601A	85	
2601B	239	
2601C	216	
2602A	-	
2602B	-	
2602C	38	Regelmessig skremming
2602D	80	Regelmessig skremming
2602E	62	
2602X	-	
2603A	-	Regelmessig skremming
2603B	150	Regelmessig skremming
2603C	-	
2603D	-	
2603E	6	Regelmessig skremming
2603F	-	
2603G	-	
2603H	-	
2603I	-	
2603J	-	
2603K	-	Regelmessig skremming
2607A1	162	
2607A2	311	
2607A3	574	Mye møkk, gjødslet før eller på dagen 1. mai
2607B	-	
2607C	-	
2608A	320	
2608B	866	
2609A	616	
2609B	7	
2609C	7	
2610A	109	
2610B	-	
2610C	-	
2613	16	
2614A	-	
2614B	-	Møkk spredt 4. mai
2615A	2	
2615B	50	
2616	33	
2617A	440	
2617B	-	

Hvitkingjess som beiter på strandengvegetasjon (hovedsakelig rødsvingel *Festuca rubra*) ved Svinøya, Sør-Herøy. Bebyggelsene på Tenna i bakgrunnen. Foto: Paul Shimmings

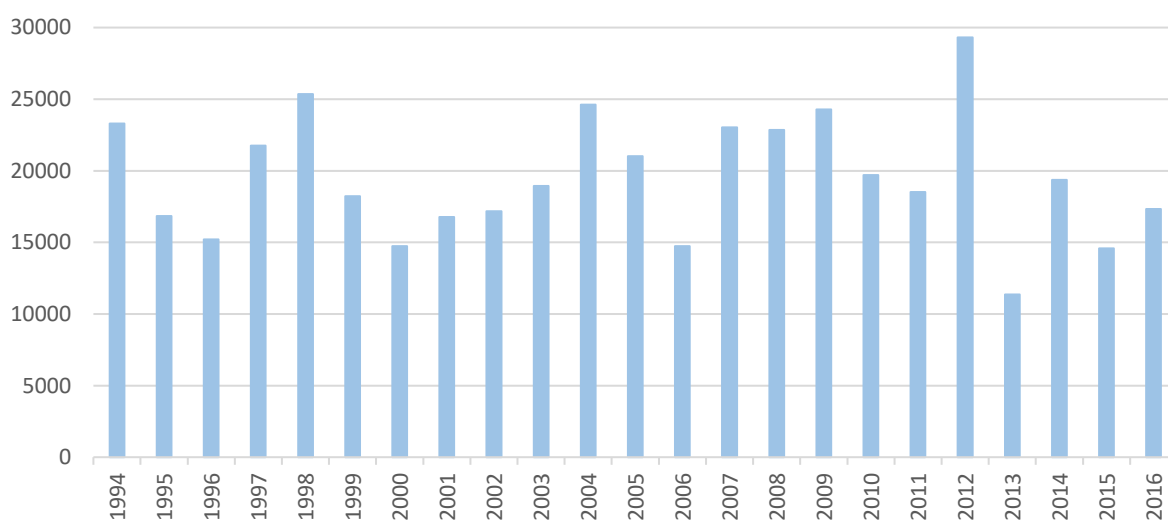
Figur 5. Avgrensning av telleområdene på Nord-Herøy. Alle områdekoder i dette området begynner med NH (f.eks. NH01A), bortsett fra Kvikkleirøyan (KL). *Count-site boundaries Nord-Herøy. All site codes on Nord-Herøy are prefixed with NH (e.g. NH01A) except for Kvikkleirøyan (KL).*

Tabell 7. Koordinerte tellinger av hvitkinngjess på Nord-Herøy 2016. Antall er angitt som antall gåsedager, som er beregnet ut fra antall gjess registrert i de ulike områdene på kvelder med god dekning i alle områder (summert over hele vårtrekkperioden). *The results of co-ordinated daily counts of Barnacle Geese at Tenna South and Tennvalen (Herøy) in May 2016. The numbers are sum of number of goose-days for individual fields/areas (cf. Figure 5).*

Stedskode	Gåsedager 2016
NH01A	-
NH01B	-
NH01C	-
NH02	-
NH03A	-
NH03B	-
NH04	49
KL	-

Antall gåsedager på Tenna, Sør-Herøy, og Nord-Herøy 1994–2016

Det totale antallet gåsedager for rastende hvitkinngjess på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy med omegn har fluktuert mellom 11 360 og 29 300 i perioden 1994–2016 (Figur 6). Selv om det har variert en del fra år til år, har gjennomsnittet over lange perioder vært ganske uendret til tross for endringer i forvaltningsregimet i området. I perioden 1996–2007 var det en ordning med koordinert skremming, der øyene ble oppdelt i friområder og skremmeområder, mens siden 2008 har de enkelte grunneierne kunnet velge å motta midler til tilrettelegging for hvitkinngjess. I perioden 1996–2007 var gjennomsnittlig antall gåsedager i området 19 300 (12 sesonger), mens det i perioden 2008–2016 var på 19 690 (9 sesonger). Ser vi på hele perioden 1994–2016 i ett (23 sesonger), får vi et gjennomsnitt på 19 520 gåsedager. Antall gåsedager i området i 2016 (17 324) var under gjennomsnittet.

Figur 6. Totalt antall gåsedager for rastende hvitkinngjess på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy 1994–2016. *Total number of goose-days for staging Barnacle Geese on Tenna, Sør-Herøy and Nord-Herøy 1994–2016.*

Spredning av husdyrgjødsel på engarealer fører til at hvitkinngjessene skyr området noen dager. Det anbefales derfor å ikke gjødsle områder som skal tilrettelegges for hvitkinngjess før etter 20. mai, da de aller fleste hvitkinngjessene har forlatt Helgeland. Bildet er tatt 11. mai. Foto: Paul Shimmings

Skremming av hvitkinngjess på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy våren 2016

Hvitkinngjess som raster på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy har vært påvirket av ulike forvaltningsregimer (Shimmings 1998). I perioden før 1995 var det ingen godkjent forvaltningsplan for hvitkinngjess i Herøy kommune, og i denne perioden ble skremming av beitende gjess gjort på tilfeldig basis.

Omfanget av skremming av hvitkinngjess på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy har variert mye mellom sesongene (Tabell 8). I enkelte sesonger har skremmingen vært koordinert, mens den i andre sesonger har vært mer tilfeldig. I perioden 1996–2007 var nesten all dyrka innmark på både Tenna og Sør-Herøy innenfor såkalte skremmeområder som følge av den lokale forvaltningsplanen for hvitkinngås (Fylkesmannen i Nordland 1996). Fra og med 2006 har det vært mulig for enkelte grunneiere å søke om tilskudd til tilrettelegging av arealer for hvitkinngjess.

Siden våren 2011 har bonden på Sandvika på Sør-Herøy jaget gjessene fra hele eiendommen ved hyppig skremming. I årene 2008–2010 var det samme området med i ordningen med tilrettelegging av arealer for gjess. I dag mottar den samme bonden økonomisk støtte for å jage gjessene, og han mottar ikke lenger tilskudd til tilrettelegging for gjess. Bonden gikk trolig en runde flere ganger hver dag for å skremme gjessene. Gjessene ble skremt ved fysisk jaging, både til fots og fra kjøretøy/traktor. Det ble også avfyrt skudd for å skremme fuglene. Det ble ikke brukt noen form for passive skremmelik som fugleskremmelik, skremmebånd, gasskanon eller lignende på Sandvika i 2016. Skremmeintensiteten i 2016 virket noe mindre enn i de foregående sesongene (2011–2015). Reduksjon i intensiviteten på skremming på Sandvika i 2016 er antatt å være en av årsakene til at det ble registrert flere gåsedager i området i 2016 enn i 2015. Antall hvitkinngjess som beitet på Sandvika var i 2016 likevel betydelig lavere som følge av intensiv skremming enn tidligere (Figur 7).

Skremming av gjess på Sandvika har også ført til en kraftig reduksjon i antall hvitkinngjess på nabogården Høgtun. På Høgtun er det siden skremmingen begynte på Sandvika i 2011 blitt observert svært få gjess under de koordinerte tellingene. Høgtun har tidligere vært et viktig område for hvitkinngjess, særlig om kvelden da gjessene pleide å beite på innmark.

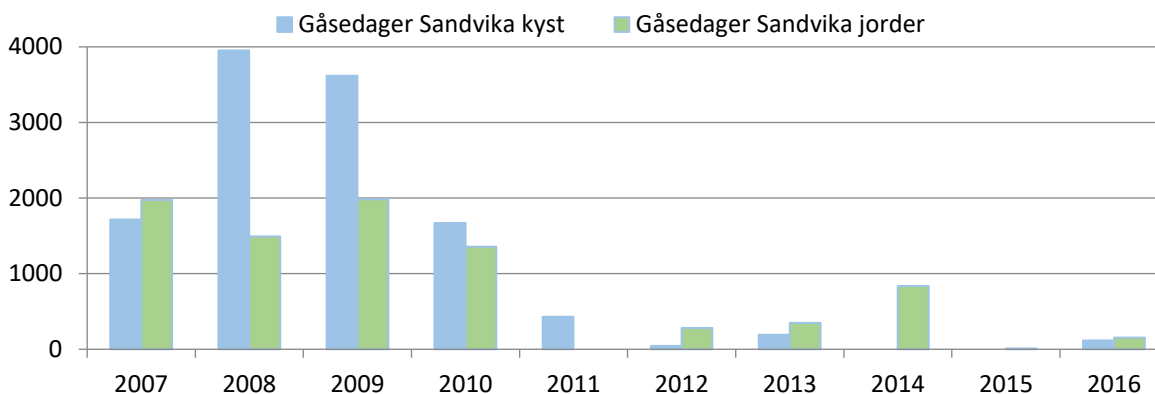
Tabell 8. Omfanget av skremming av gjess på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy i sesongene 1994–2016. Verdiene varierer fra 0 (ingen skremming) til 2 (intensiv skremming). *Scaring intensity on Tenna, Sør-Herøy and Nord-Herøy during each season 1994–2016. Scaring is scored from 0 (no scaring) to 2 (intensive scaring).*

År	Tenna	Sør-Herøy	Nord-Herøy
1994	1	0	0
1995	1	0	0
1996	2	2	0
1997	2	2	1
1998	2	2	1
1999	2	2	1
2000	2	2	1
2001	2	2	1
2002	2	2	1
2003	1	1	1
2004	1	0	1
2005	2	2	1
2006	1	1–2	1
2007	0–1	0–1	0–1
2008	0–1	0	0
2009	0–1	0	0
2010	0-1	0-1	0
2011	0-1	2	0
2012	0-1	2	0
2013	0-1	2	0
2014	0-1	2	0
2015	0-1	1-2	0
2016	0-1	1-2	0

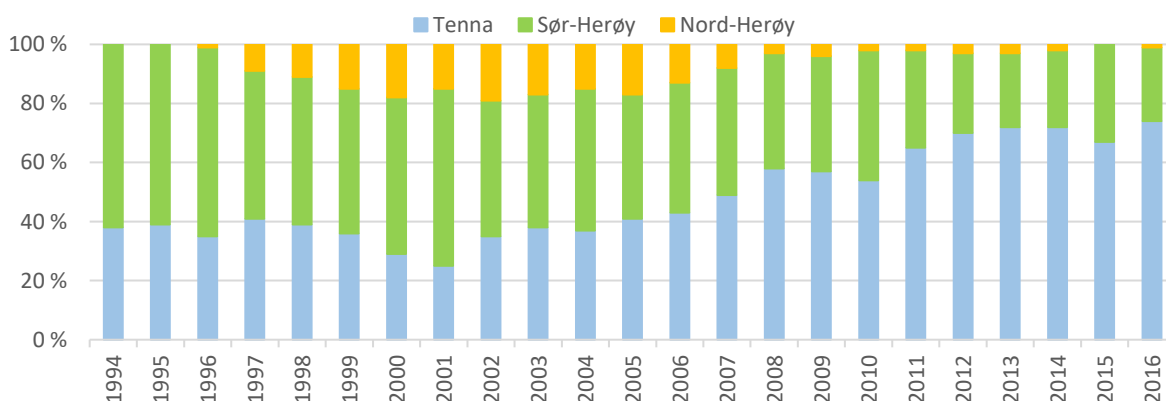
Skremming gjør at gjessene forflytter seg til områder der de ikke blir forstyrret. Gjentatt skremming over tid fører til at gjessene flytter seg til nye områder, noe som øker omfanget av klager om beiteskader. Det er viktig at gjessene er i god kondisjon for å fullføre vellykket hekking, men de bruker mye energi ved å forflytte seg.

Foto: Paul Shimmings

Figur 7. Beitetrykk uttrykt som antall gåsedager på Sandvika, Sør-Herøy i perioden 2007–2016, basert på kveldstellinger. Grunneieren skremte ikke gjess i årene 2007–2010, men skremte hyppig i 2011–2016, både på dyrket mark og langs kyststripa. *Total Barnacle Goose usage expressed as total goose days at Sandvika, Sør-Herøy 2007–2016, based upon evening count data. The farmer did not scare geese from Sandvika in the years 2007–2010, but scared geese frequently in 2011–2016 inclusive, both from fields as well as from coastal areas.*

Prosentandelen av totalt antall gåsedager for hvitkinngjess for de tre telleområdene Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy er beregnet for hver sesong siden våren 1994 (Figur 8). Fordelingen av beitende flokker har endret seg i løpet av denne perioden. Endringer i forvaltningsregimet (intensitet av skremming, tilgjengelige friarealer m.m.) påvirker fordelingsmønsteret. I de siste ni sesongene (2008–2016) har det vært en markant økning i andelen hvitkinngjess som beiter på Tenna, og dermed mindre bruk av andre områder. Dette kan forklares ved at det er større arealer med dyrka mark på Tenna der det er gitt tilskudd til tilrettelegging for hvitkinngås. Samtidig har det vært mer skremming på de tidligere viktigste beitearealer på Sør-Herøy (hver vår i perioden 2011–2016). Andel gåsedager på Nord-Herøy var høyest i de sesongene det var koordinert skremming på både Tenna og Sør-Herøy, noe som førte til en forflytning av en del gjess til Nord-Herøy. Siden 2008, da tilskudd til tilrettelegging for hvitkinngjess første gang ble benyttet i Herøy, har gjessene fått beite mer i fred på store deler av Tenna. Både tellinger og direkte observasjoner av flokkbevegelser viser at de sjelden flyr over Herøysundet til Nord-Herøy, og i dag er Nord-Herøy lite besøkt av hvitkinngjess.

Figur 8. Prosentandel av totalt antall gåsedager på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy i perioden 1994–2016. Gåsedager beregnes ut fra antall gjess registrert i de ulike områdene på kvelder med god dekning i alle områder (summert over hele vårtrekkperioden). *Percentage of total goose days spent feeding on Tenna, Sør-Herøy and Nord-Herøy, based upon evening counts 1994–2016. NB – only data for dates with good coverage of all sites are included.*

Del av en beitende flokk med hvitkinngjess ved Svinøya, Sør-Herøy. Her spiser de naturlig forekommende vegetasjon på strandenga. Legg merke til den mørke kroppssiden til den ene fuglen. Dette er en uvanlig og lite dokumentert fargevariant. Foto: Paul Shimmings

Tellinger fra andre steder i Herøy kommune

Brasøy

Enkelte av de nordlige delene av øygruppa Brasøy er synlig fra observasjonspunkter på Tenna og Tennvalen. Under tellingene og den daglige datainnsamlingen (ringavlesninger, bukprofiler osv.) var observatørene mye på Tenna og Tennvalen og sjekket jevnlig nordlige deler av Brasøy for hvitkinngjess. I tillegg så man flokker som ble skremt opp (ofte av havørn) fra lenger sør i øygruppa.

Det ble notert 58 hvitkinngjess på den nordlig delen av Brasøy 3. mai, og 15 ind. samme sted 5. mai, begge disse tellingene er gjort fra Tenna og Tennvalen. Fra hurtigbåten ut til Sandvær, der man får sett deler av Brasøy som ikke er synlig fra Tenna/Tennvalen, ble det notert 120 ind. 10. mai. Antall hvitkinngjess som raster på Brasøy under vårtrekk har gått tilbake (Figur 9).

Husvær

Som for Brasøy (over) er deler av Husvær synlig fra observasjonspunkter på Tenna og Tennvalen. Herfra ser man noen av de nordligste delene, blant annet øya Allmenningen som til tider er mye brukt av hvitkinngås (og grågås).

Det ble sett 24 hvitkinngjess på øya Allmenningen i Husvær 5. mai. Fra hurtigbåten ut til Sandvær ble det notert 16 ind. i Husvær 10. mai. Antall hvitkinngjess som raster i Husvær under vårtrekk har gått tilbake i de siste årene (Figur 9).

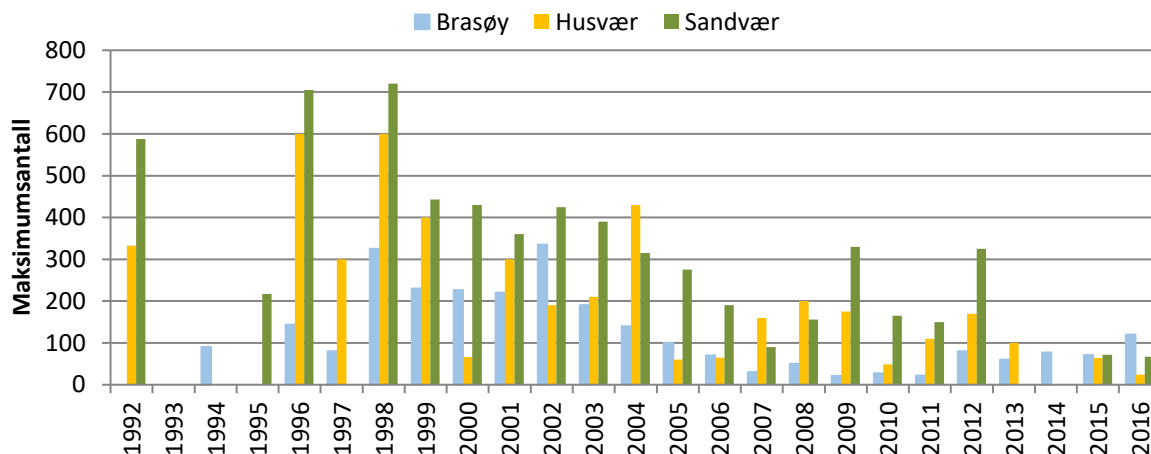
Måsøy

Måsøy ligger mellom Husvær og Sandvær, og området er brukt av hvitkinngjess så lenge det ikke er folk på øygruppa. Når gjessene blir skremt fra Måsøy drar de som regel til holmer i den vestlige delen av Husvær eller til den nordøstlige delen av Sandvær (egne observasjoner).

På 10. mai ble det observert 2 ind. fra hurtigbåten. Det var en del forstyrrelser fra menneskelig aktivitet på selve Måsøya (der det ligger flere fritidsboliger) og på nærliggende holmer.

Sandvær

En telling i Sandvær ble utført 10. mai, delvis fra hurtigbåten (nordlige og østlige deler av øygruppa) og fra utsiktspunktet på Ytterøya (sørlige og vestlige deler av øygruppa). På denne datoen ble det notert 67 ind. i hele Sandvær. Lokalbefolkning kunne melde at det var sett lite hvitkinngjess i 2016, og denne påstanden er understøttet av det lave antallet talt under befaringen i området. Antall hvitkinngjess som raster i Sandvær under vårtrekk har gått tilbake de siste årene (Figur 9).

Figur 9. Maksimumsantall av rastende hvitkinngjess på vårtrekk talt på Brasøy, Husvær og Sandvær (Herøy kommune) 1992–2016. Blanke felt = data mangler. *Maximum numbers of spring-staging Barnacle Geese counted at Brasøy, Husvær and Sandvær (Herøy municipality) 1992–2016. Empty columns = no data available.*

Sandvær sett fra sørvest. Sandvær er så godt som fraflyttet, med kun en brøkdel av befolkningen som fantes for 30 år siden. Fraflyttingen har ført til mindre skjøtsel i form av beiting med husdyr (hovedsakelig sau) og slått, og området er mindre egnet for rastende hvitkinngjess enn tidligere. Foto: Kjell Isaksen

Tellinger fra Vega kommune

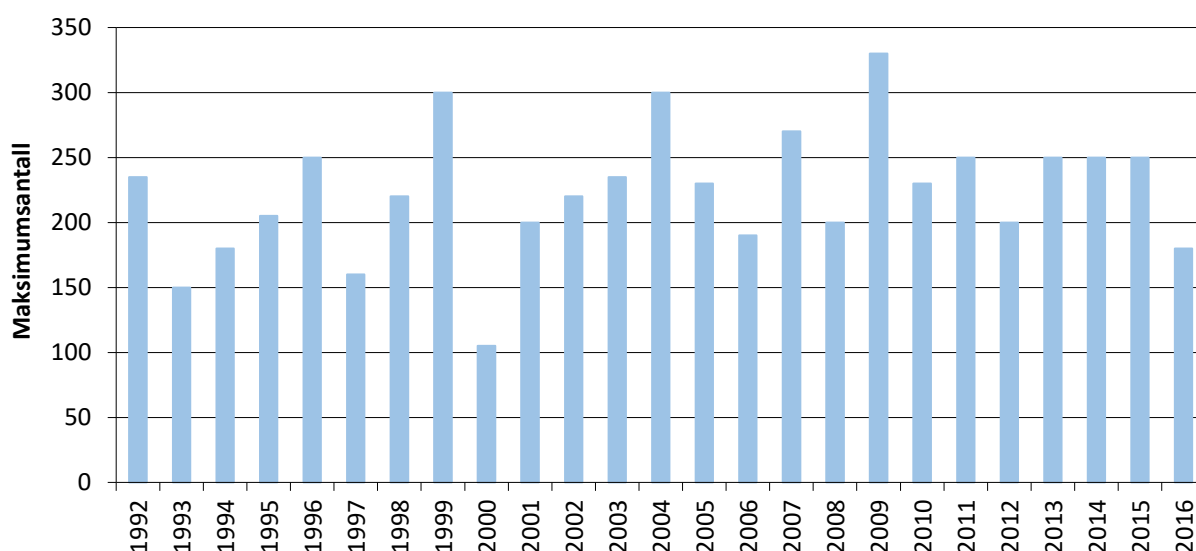
Vallsjø

De første hvitkinngjess i Vallsjø-området i 2016 ble observert 22. april, med 2 individer. Mye forstyrrelser fra både folk og havørn gjorde observasjoner og tellinger vanskelig i 2016. På det meste ble det notert rundt 180 ind. (Tabell 9). Dette er det laveste maksimumsantall som er notert i Vallsjø-området i nyere tid (Figur 10).

Under flytellingen 9. mai ble det observert rundt 40 hvitkinngjess lavt over vannet ved Holand. Holand ligger kun ca. 2 km øst for Vallsjø, og undersøkelser i tidligere år viser at gjess fra Vallsjø også benytter Holand med omegn som beiteområde. Gjessene observert ved Holand 9. mai ble nok skremt opp av flyet.

Tabell 9. Tellinger av hvitkinngjess på Vallsjø, Vega våren 2016. *Counts of Barnacle Geese from Vallsjø, Vega in spring 2016.*

Dato	Antall	Dato	Antall	Dato	Antall
22.04.2016	2	02.05.2016	180	12.05.2016	40+
23.04.2016	30	03.05.2016	60+	13.05.2016	70+
24.04.2016	4+	04.05.2016	60+	14.05.2016	80+
25.04.2016	?	05.05.2016	150	15.05.2016	180
26.04.2016	92	06.05.2016	110	16.05.2016	150
27.04.2016	65+	07.05.2016	50+	17.05.2016	20+
28.04.2016	40+	08.05.2016	50+	18.05.2016	24
29.04.2016	105	09.05.2016	50+	19.05.2016	3
30.04.2016	100	10.05.2016	55+	20.05.2016	2
01.05.2016	130	11.05.2016	160	21.05.2016	2

Figur 10. Maksimumsantall av rastende hvitkinngjess på vårtrekk talt på Vallsjø (Vega kommune) 1992–2016. *Maximum numbers of spring-staging Barnacle Geese counted at Vallsjø (Vega municipality) 1992–2016.*

Hysvær

Det ble rapportert 150 ind. i Hysværøyan 11. mai, og 30 ind. på Sørgården i Hysvær 26. mai 2016 (Harry Skogshei, Artsobservasjoner 2016). Ingen hvitkinngjess ble observert i Hysvær under flytellingen 9. mai. Det foregår aktivt dundrift på Hysvær, og her ble det holdt lang avstand for å unngå å forstyrre hekkende ærfugler, noe som vanskeliggjorde flytellingen.

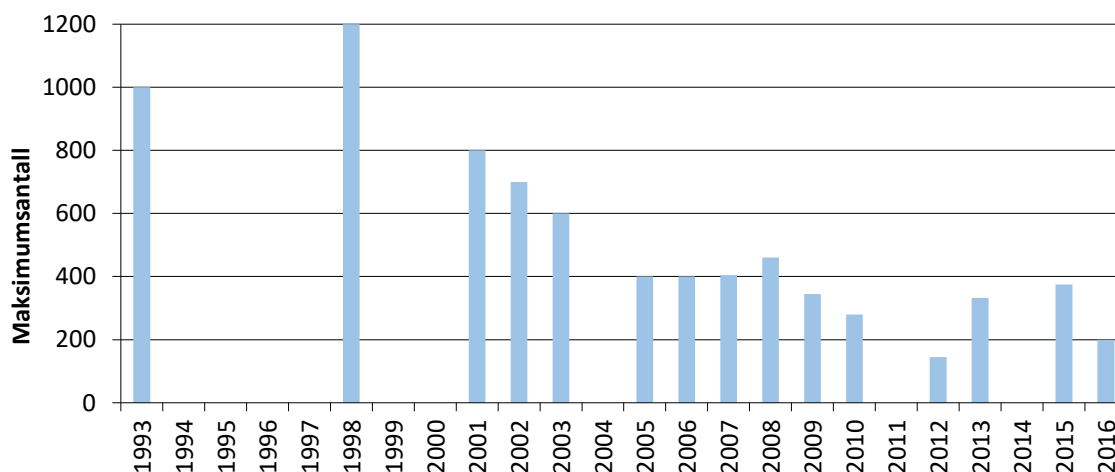
Kilvær

Under flytellingen 9. mai 2016 ble det observert ca. 100 hvitkinngjess i flukt ved Ytterbuøya i Kilvær.

Tellinger fra Dønna kommune

Vandve

Det ble observert ca. 200 hvitkinngjess i Vandve-området under flytellingen 9. mai. Antallet observert i 2016 var lavere enn de to forrige tellingene fra land i hhv. 2013 og 2015 (Figur 11), men problemer med sikten fra flyet gjorde tellingen vanskelig. En planlagt befarings i området noen dager senere måtte avlyses på grunn av uforutsette problemer med transporten.

Figur 11. Maksimumsantall av rastende hvitkinngjess på vårtrekk talt på Vandve (Dønna kommune) 1993–2016. *Maximum numbers of spring-staging Barnacle Geese counted at Vandve (Dønna municipality) 1993–2016.*

Tellinger fra Lurøy kommune

Solværøyene

En gruppe på 15 ind. ble observert nord på Sleneset i Solværøyene 10. mai 2016.

Tellinger fra Træna kommune

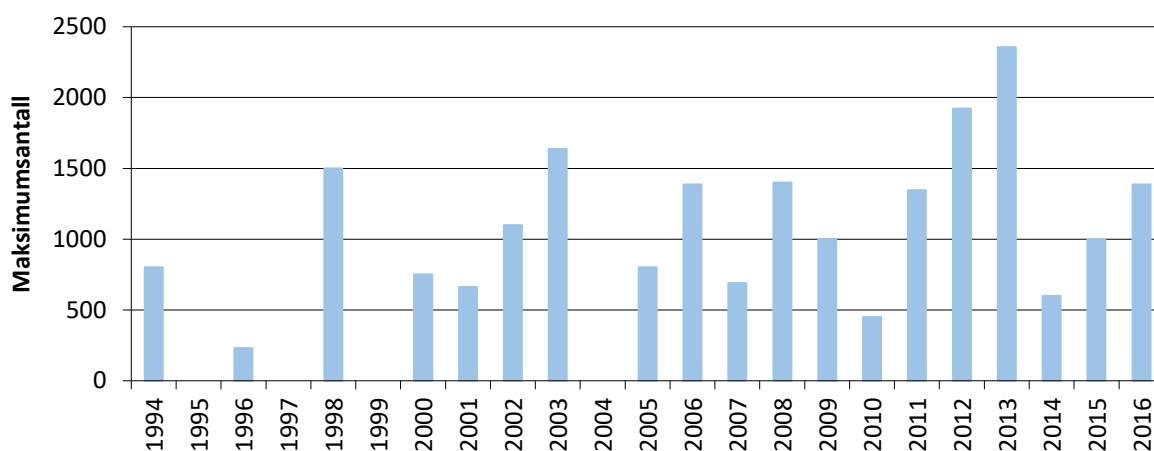
Husøya

Til sammen 95 ind. ble observert på Husøya i Træna 10. mai. Rundt 200 ind. ble estimert å være tilstede på Husøya 13.–15. mai (Artsobservasjoner 2016).

Selvær

Under flytellingen 9. mai ble det registrert 300–400 hvitkingjess i Selvær. Den ene av flokkene lå på vannet, og det var vanskelig å oppdaget de grå hvitkingjessene på lang avstand fra et fly.

Den 10. mai ble det foretatt en bakketelling i Selvær, og det ble registrert til sammen 1 385 individer. Disse var fordelt på Årøya (460 ind.), Akerøya (230 ind.), Buøya (370 ind.), Sjurøya (150 ind.) og Hestøya (125 ind.), med noen smågrupper fordelt på flere nærliggende holmer. Det ble rapportert rundt 1 000 ind. i Selvær 14. mai (Artsobservasjoner 2016). Maksimumsantall av vårrastende hvitkingjess i området varierer mye fra år til år (Figur 12), og tellingen gjennomføres ikke nødvendigvis på den optimale datoen hvert år, noe som gjøre det vanskelig å tolke trenden i området.

Figur 12. Maksimumsantall av rastende hvitkingjess på vårtrekk talt på Selvær 1994–2016. Tellingene i 2014 og 2015 var ufullstendig, og det ble ikke benyttet standardisert metodikk. *Maximum numbers of spring-staging Barnacle Geese counted at Selvær 1994–2016. Counts in 2014 and 2015 were incomplete, and the methods used differ from those used in the other years.*

Tellinger fra Lofoten

Tellinger av hvitkingjess fra Lofoten i 2016 er hentet fra Artsobservasjoner (2016).

Røst og omegn

En flokk på 15 ind. ble sett overflygende ved Langneset, Røstlandet 2. mai. Det ble observert 25 ind. ved Ystøran, Røstlandet 13. mai.

Flakstad

Det ble rapportert 2 rastende ind. ved Sandelva ved Ytterstrand 28. april. Det ble rapportert 1 individ ved Sandneset/Sandnesbukta 15.–16. juni.

Vestvågøy

Det ble observert 4 næringsøkende ind. på Hæsholmene 17. mai. 2 ind. ble rapportert fra Spengern på Sandøya 25. mai, og 3 ind. ved Høynes samme datoen. I tillegg til rastende flokker ble det også notert trekkende hvitkingjess forbi Lofoten våren 2016.

Tellinger fra Vesterålen

Registreringer av hvitkinngjess i Vesterålen er koordinert av Norsk Institutt for Naturforskning (NINA). På Klo i Øksnes er gjessene talt på daglig basis av personer som ikke er tilknyttet NINA-prosjektet. Metodikken benyttet på Klo er annerledes enn standardtellingene utført av NINA, så disse er ikke benyttet i denne rapporten for å estimere totalantall i regionen.

Det ble gjennomført sju totaltellinger av hvitkinngjess i hele Vesterålen i mai 2016. Det høyeste antall talt samtidig i kommunene Hadsel, Sortland, Øksnes og Andøy til sammen i 2016 var ca. 17 216 ind. 10. mai (Tabell 10). Det første store uttrekk av gjess fra Vesterålen ble observert allerede 12. mai, med meldinger om gjess som dro nordover både fra Andøya og fra Vik i Sortland.

Det ble observert lite skremming i Vesterålen i 2016, med unntak av i områdene ved Rise (Sortland) og Hauknes (Hadsel). Flere områder i Vesterålen ble gjødslet med husdyrgjødsel tidligere enn normalt, og det at en del områder var dekket av møkk kan ha påvirket gjessenes fordeling og områdebruk.

Hadsel

Det ble registrert relativt få hvitkinngjess i Hadsel i 2016. Det høyeste antall notert i Hadsel i 2016 var 392 ind. 13. mai (Tabell 10). Maksimumsantallet med rastende hvitkinngjess i Hadsel har ligget i intervallet 400–500 ind. de siste 5 år (Figur 13).

Sortland

På Sandstrand ble det notert en økning i hvitkinngjessenes bruk av området. Ellers er det notert spesielt mye gjess i områdene Jennestad/Breivika/Vik, Frøskeland/Selnes/Brenna og rundt Steiro. Den høyeste dagsnotering i Sortland i 2016 var 6 972 hvitkinngjess 10. mai (Tabell 10). Dette er noenlunde likt maksimumsantallet notert året før (Figur 13).

Øksnes

Mesteparten av hvitkinngjessene i Øksnes bruker området rundt Strengelvåg/Klo/Gisløya. Ifølge lokalbefolkningen kom det mye gjess til området rundt 28. april. Det høyeste antallet notert under de fullstendige tellinger i Øksnes i 2016 var 1 018 ind. (Tabell 9). De siste 30 gjessene ble notert i Klo-området 26. mai.

Andøy

Andøy er i dag den desidert viktigste kommunen for vårrastende hvitkinngjess på norskekysten målt i antall individer. De viktigste områdene for hvitkinngjess er rundt Breivik, Dverberg, Å og Åse. Den høyeste dagsnoteringen i 2016 i Andøy kommune var 9 450 ind. 10. mai (Tabell 10). Dette er en rekord for rastende hvitkinngjess registrert i Andøy kommune (Figur 13).

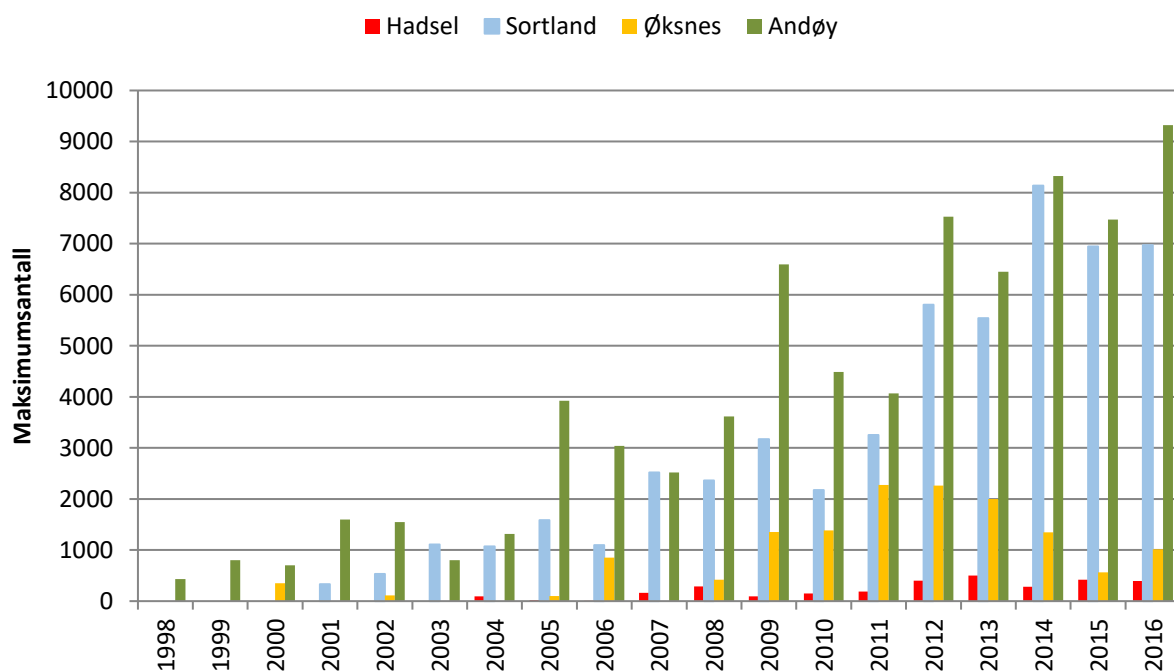
Den siste rapport av hvitkinngjess i Andøy våren 2016 var av til sammen 92 ind. 23. mai (Artsobservasjoner 2016), men det er godt mulig at det var noen gjess i området etter den datoen.

Bø

Tre ind. ble rapportert fra Straume i Bø kommune 15. juni 2016.

Tabell 10. Totaltelling av rastende hvitkinngjess i Vesterålen i 2016. Data fra koordinerte tellinger utført av Norsk Institutt for Naturforskning (NINA). *Total coordinated counts of Barnacle Geese in Vesterålen in 2016. Data from coordinated counts carried out by Norwegian Institute for Nature Research (NINA).*

Dato	Hadsel	Sortland	Øksnes	Andøy	Sum Vesterålen
01.05.2016	82	1 420	44	1 475	3 021
05.05.2016	240	4 836	192	6 670	11 938
08.05.2016	76	5 338	1 018	8 680	15 112
10.05.2016	170	6 972	624	9 450	17 216
13.05.2016	392	4 392	424	9 320	14 528
14.05.2016	166	3 647	203	4 940	8 956
20.05.2016	46	646	0	1 660	2 352

Figur 13. Maksimumsantall av rastende hvitkinngjess på vårtrekk talt i kommunene Hadsel, Sortland, Øksnes og Andøy (Vesterålen) 1998–2016. *Maximum numbers of spring-staging Barnacle Geese counted in Hadsel, Sortland, Øksnes and Andøy municipalities (Vesterålen) 1998–2016.*

Andeler av Svalbard-bestanden

Siden hele Svalbard-bestanden av hvitkinngjess oppholder seg i et relativt begrenset område i Storbritannia vinterstid, er det mulig å estimere bestandsstørrelsen ved koordinerte tellinger i overvintringsområdet. Vinteren 2015–2016 ble det estimert å være rundt 41 000 ind. i Svalbard-bestanden av hvitkinngås (Griffin 2016). Dette er det høyeste antallet for denne bestanden noensinne.

Cirka 7,8 % av fuglene i flokkene som ble aldersbestemt i Skottland vinteren 2015–2016 var ungfugler (Larry Griffin pers. medd.). Til sammenligning ble det funnet rundt 1,6 % ungfugler på Tenna 5. mai 2016 (n= 1 136 ind. som ble aldersbestemt i felt, dvs. 70 % av de gjessene som var i området denne dagen).

Områder som huser minst 1 % av Svalbard-bestanden av hvitkinngås kan regnes som internasjonalt viktige for denne bestanden. Det finnes tellinger av hvitkinngjess i 2016 fra til sammen 13 forskjellige kommuner (Tabell 11). Siden forvaltningsplaner for gjess gjelder enkelte kommuner (eller en gruppe nabokommuner), har vi sett litt nærmere på prosentandel av bestanden som finnes i hver aktuelle kommune under vårtrekket. Legg merke til at data presentert i Tabell 11 er minimumsantall for hver enkelt kommune siden det, med unntak av kommuner i Vesterålen, ikke er noen komplett telling på alle lokaliteter i noen av kommunene. Antall gjess notert i hver kommune varierer mye mellom år, noe som gjenspeiler endringer i utbredelsen, endringer i bestandsstørrelse, trekketidspunkt og varierende dekning under tellingen i mange områder. I 2016 ble det talt 1 % eller mer av Svalbard-bestanden av hvitkinngås i til sammen fem kommuner (Herøy, Træna, Sortland, Øksnes og Andøy).

Tabell 11. Maksimumstallinger av hvitkinngjess i forskjellige kommuner våren 2016. *Maximum numbers of Barnacle Geese counted in various municipalities in spring 2016.*

Kommune	Områder der gjess ble talt i 2016	Makstall 2016	% av bestanden
Vega	Vallsjø, Skogsholmen	280	< 1 %
Herøy	Tenna, Sør-Herøy, Nord-Herøy, Brasøy, Husvær, Måsøy, Sandvær	2 219	5,4 %
Dønna	Vandve	200	< 1 %
Lurøy	Solværøyene	15	< 1 %
Træna	Husøya, Selvær	1 585	3,8 %
Røst	Røstlandet	25	< 1 %
Vestvågøy	Utakleiv, Sandøya	4	< 1 %
Flakstad	Sandelva, Sandneset/Sandebukta	2	< 1 %
Hadsel	Hele kommunen	392	< 1 %
Sortland	Hele kommunen	6 972	17,0 %
Øksnes	Hele kommunen	1 018	2,5 %
Andøy	Hele kommunen	9 320	22,7 %
Bø	Hele kommunen	3	< 1 %

Avlesninger av fotringer hos hvitkinngjess

En del av gjessene har tidligere blitt fanget og påsatt kodete fargeringer, noe som gjør det mulig å følge enkeltindividens forflytninger over mange år. Totalt ble det i Nordland gjort 1 953 avlesninger av slike ringer våren 2016 (Tabell 12), og totalt ble 778 ulike merkede ind. registrert (825 ind. ifølge tallene i kolonne 3 i Tabell 12, men 47 av disse ble sett i to eller flere forskjellige kommuner under rasteperioden i 2016). Dette kan sammenlignes med året før (2015) da det ble avlest 1 085 ringer, fra et totalt antall på 493 ulike ind. (Shimmings & Isaksen 2015). Økningen i antall ringer avlest kan i hovedsak skyldes ringmerkingsinnsatsen på Nordenskiöldkysten på Svalbard sommeren 2015, da 807 ind. ble fanget, og hvor de aller fleste var nye ind. som ikke var merket fra før (Jouke Prop pers. medd.).

Gjess velger ulike strategier under trekket. Noen velger å mellomlande på flere lokaliteter langs trekkruta, mens andre mellomlander kun på én eller noen ytterst få lokaliteter på veien nordover langs kysten. Selv om mange av gjessene kun ble sett på én lokalitet under vårtrekket, kan de selvsagt likevel ha benyttet flere rasteplasser. I de seinere årene er det gjort observasjoner av enkelte ind. som mellomlander først på Helgeland og seinere lenger nord, i Vesterålen. I 2016 ble det notert til sammen 11 par og ett individ der parstatusen var ukjent i begge områder i samme sesong. Det at gjessene kan bruke flere rastelokaliteter underveis («stepping stones») er ytterligere bekreftet av data fra hvitkinngjess påsatt satellittsendere eller lysloggere (Griffin 2008, Oudman 2009, Maarten J.J.E. Loonen pers. medd.). Slike data har også vist at en del fugler drar direkte fra Storbritannia til Svalbard, uten å raste langs norskekysten.

Daglige avlesninger av fotringer hos hvitkinngjess i studieområdet på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy kan gi en indikasjon på når nye ind. ankommer (når en ring ble avlest for første gang i sesongen). Antall nye ind. er naturlig nok høyt i starten av sesongen, da alle ind. kan regnes som «nye». Som regel blir det en økning i antall nye ind. i området som korresponderer med økningen i antallet i de daglige tellingene. I 2016 sammenfalt toppen i antall nye merkede ind. registrert godt med maksimumsantallet som ble påvist denne sesongen rundt 6. mai, og med en ny topp med utskiftning av fugler rundt 17.–18. mai (Figur 14).

Antall avlesninger per ringmerket individ på Tenna og Sør-Herøy i 2016 var i snitt 4,6. Dette er høyere enn antall avlesninger for hvert individ i de siste 15 årene (3–4 avlesninger per ring). Så godt som alle fotringer som ble avlest i 2016 var på fugler merket enten på Svalbard, i sør-vest Skottland, eller i Herøy. Men det var noen få unntak, med fugler som ble merket i Nordøst-Skottland (forvillede parkfugler) og på øya Islay (der en stor andel av hvitkinngjessene fra den grønlandske hekkebestanden overvintrer). Disse funnene er interessante og fortjener en spesiell omtale.

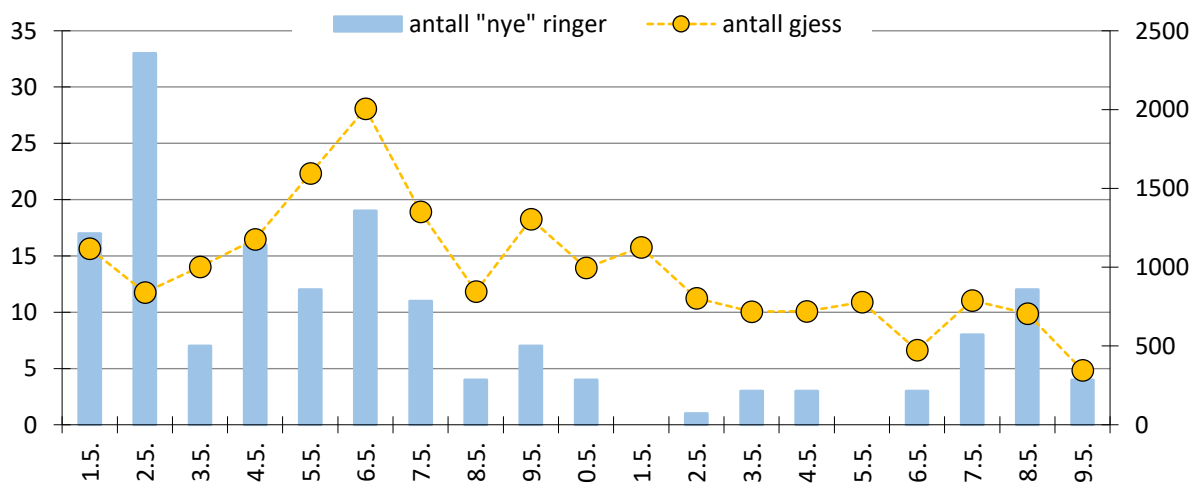
Somrene 2014 og 2015 ble det merket flere hvitkinngjess på et privat parkanlegg i Skottland (Highland Wildlife Park), som ligger mellom byen Kingussie og Kinraig i nordøst Skottland (57°11"N, 3°98"V), altså mange kilometer nord for overvintringsområdet for Svalbard-bestanden av hvitkinngjess, men langs denne bestandens normale trekkroute. I parkanlegget finnes det flere frittflyvende og delvis tamme hvitkinngjess. Det ble observert tre ulike ringer fra Highland Wildlife Park (blå 2J, 6I og 6T) på Tenna, Herøy i mai 2016. Dessuten ble et fjerde individ (blå 4J) observert på Klo, Øksnes 18. mai 2016. Blå 2J ble observert på Tenna mellom 1. og 4. mai. Den ble sett igjen ved Orrevatnet, Klepp i Rogaland 25. juni (Martin Dagsland via Arne Follestad). Orrevatnet er ca. 900 km sør-sørvest for Tenna. Blå 6T dro tilbake til merkeplassen i NØ Skottland, og ble gjenfanget 12. juli 2016 (Carl Mitchell pers. medd.). I 2015 ble en annen fugl (blå 4A) observert på Vega flere ganger

fram til 12. mai, for så å bli gjenfanget tilbake ved Highland Wildlife Park i midten av juli samme år, sammen med 2 små unger (Carl Mitchell pers. medd.). Det var høyst uventet at disse fuglene skulle følge Svalbard-bestanden på vårtrekket, og at i hvert fall noen av individene har flydd først til Helgeland og så tilbake til NØ Skottland. At disse skotske parkfuglene drar i alle retninger ble ytterligere bevist da en ble skutt på Island våren 2016 (Carl Mitchell pers. medd.).

Det ble også observert en hvitkinngås (hvit YLV) som ble merket på Islay i Vest-Skottland. Islay er det viktigste overvintringsområdet for hvitkinngjess fra den grønlandske hekkebestanden. Fuglen ble merket som juvenil (1. kalenderår) på Kinnabus Farm, Oa, Islay (55°62"N, 6°28"V) 19. november 2015. Den ble sist sett samme sted 20. januar 2016 (Steve Percival & Carl Mitchell pers. medd.). Fuglens fargering hadde betydelige skader allerede kort tid etter merkingen, skader som er forenelig med at fuglen kan ha blitt skutt på. På Islay er det begrenset skyting av gjess som gjør skader på dyrka mark.

Tabell 12. Antall ringavlesninger og antall identifiserte ind. av hvitkinngjess på forskjellige lokaliteter våren 2016. *Number of ring resightings (avlesninger) and number of individual ringed geese (individer) identified at selected sites during spring 2016.*

Sted	Antall avlesninger	Antall individer
Vallsjø, Vega	48	13
Hysvær	1	1
Tenna, S.- og N.-Herøy	749	162
Selvær, Træna	85	49
Øksnes	212	86
Sortland	562	301
Andøy	288	206
Hadsel	8	7
SUM	1 953	778 (se teksten)

Figur 14. Antall førstegangsregistreringer for våren 2016 av fargeringmerkede hvitkinngjess på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy (søyler) sammenlignet med daglige tellinger av antall gjess i det samme området (punkter). *Number of new ringed individuals recorded in the Tenna, Sør-Herøy and Nord-Herøy area during spring 2016 compared with daily count totals. Number of new rings = columns, count = circles.*

Fargemerket par gul AXZ (ringen delvis skult) og grønn SBX på Tenna mai 2016. Begge disse er merket på Svalbard. Foto: Paul Shimmings

Et individ (hvit YLV) som ble merket på øya Islay (en av de viktigste overvintringsområder for grønlandske hvitkingjess). Den har slått følge med gjess på vei mot Svalbard. Foto: Paul Shimmings

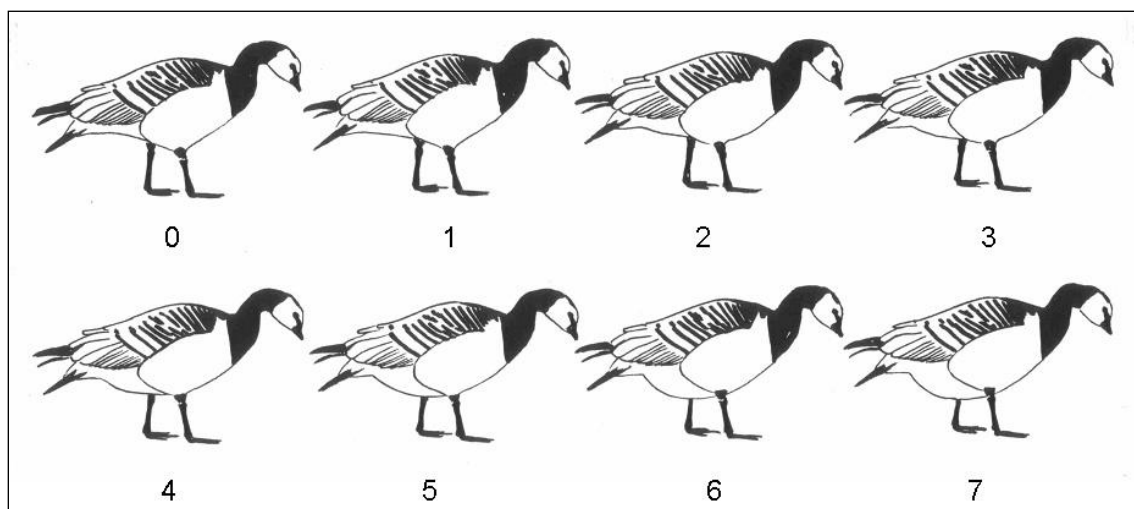

Blå 2J ble merket i en dyrepark i NØ Skottland. Individet merket på samme sted er blitt observert i Norge både i 2015 og 2016. Foto: Paul Shimmings

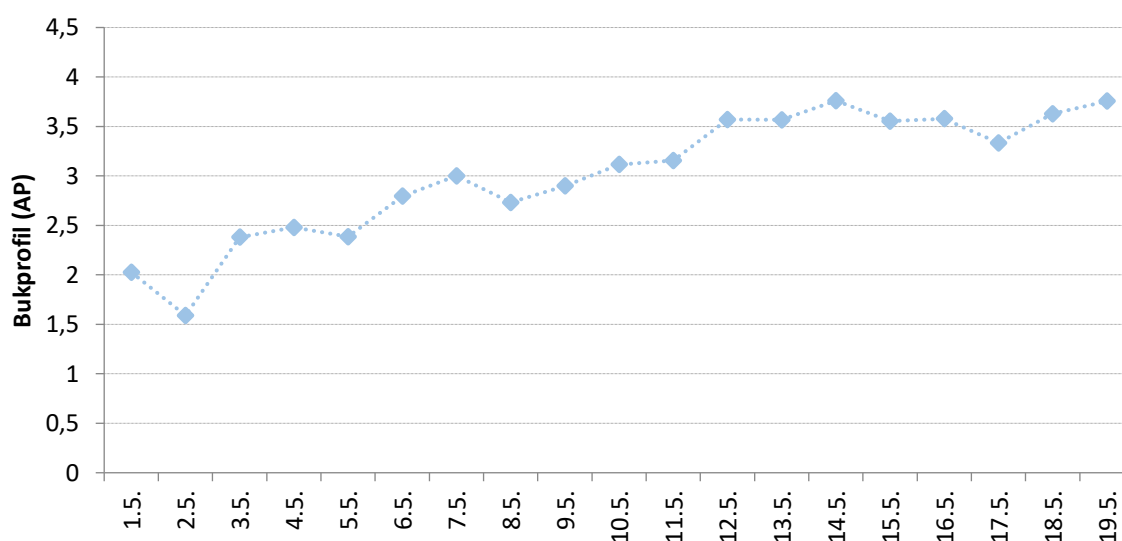
Kondisjon basert på observasjoner av bukprofiler

Gjess lagrer fettreserver i området rundt buken, spesielt mellom bena og stjerten. Kondisjonen hos gjess kan anslås ut fra formen på buken – såkalt bukprofil (Owen 1981). Forskere bruker en skala fra 0 til 7 for å måle kroppskondisjon hos hvitkinngjess, der 0 er tynn og 7 er tykk (se Figur 15). I enkelte tilfeller er det observert ind. som har enda større bukprofil enn figuren viser (bukprofil på 8).

Kategorisering av gjessenes bukprofil gir et mål på hvor mye fettreserver hver enkelt gås har opplagret, og dette ble i Herøy-området registrert for så mange ind. hver dag som praktisk mulig. Bukprofiler ble notert hver dag i perioden 1.–19. mai. Indeksen økte gradvis utover i sesongen fra start fram til ca. 14. mai, da den stabiliserte seg på et høyt nivå (Figur 16).

Figur 15. Bukprofikategorier for hvitkinngås. Etter Black mfl. (2014). *Abdominal profile scores for Barnacle Geese. Adapted from Black et al. (2014).*

Figur 16. Bukprofiler (gjennomsnitt) for hvitkinngjess på Tenna og Sør-Herøy våren 2016. *Mean abdominal profiles for Barnacle Geese at Tenna and Sør-Herøy during spring 2016.*

Observasjoner av andre gåsearter

Grågås *Anser anser* er en tallrik art i Herøy, med en stor hekkebestand. Sommeren 2015 ble det observert 93 par med vellykket hekking i området Tenna – Nord-Herøy – Sør-Herøy – Øksningan – Seløy – Staulen med omegn (Shimmings 2015). Det første ungekullet av grågås i 2016 ble notert 11. mai på Store Slåttholmen ved Tennvalen. Det ble også observert flere (til dels store) flokker med ikke-hekkende (hovedsakelig yngre) gjess som beitet i området, selv om vi fikk inntrykk av at antall ikke-hekkende gjess som beitet på innmark i 2016 var lavere enn i tidligere sesonger. Siden sommeren 2000 har et betydelig antall grågjess blitt merket med halsringer i området som en del av den nasjonale overvåkingen av grågåsbestanden i regi av Norsk institutt for naturforskning (NINA). Flere halsringer på grågjess ble avlest under feltarbeidet i mai 2016, og alle disse individene var merket i Herøy i tidligere sesonger.

Kortnebbgås *Anser brachyrhynchus* trekker langs Helgelandskysten om våren på vei til hekkeplassene på Svalbard. I motsetning til i 2015, da hele 10 400 kortnebbgjess ble notert på trekk forbi Herøy i løpet av mai (Shimmings & Isaksen 2015), ble det kun sett noen mindre flokker i 2016. En flokk på 3 ind. rastet på Tennvalen 2. mai. Totalt 60 ind. trakk forbi Husvær 11. mai, mens 630 kortnebbgjess ble talt på trekk over Færøysundet 16. mai. På 20. mai ble det observert til sammen 45 trekkende kortnebbgjess over Tenna.

Ei ringgås *Branta bernicla* av den lysbukete underarten *hrota* ble observert sammen med hvitkinngjess på Tenna i periodene 1.–12. mai. Etter å ikke ha vært sett i noen dager, dukket den på nytt opp på Tenna 19. mai. Ut fra draktkarakterer ble dette individet aldersbestemt til å være i sitt 2. kalenderår (dvs. klekket i 2015).

Ei snøgås *Chen caerulescens* ble observert på Tenna og Sør-Herøy 4. mai, før det som er antatt å være samme individ dukket opp i Vesterålen dagen etter.

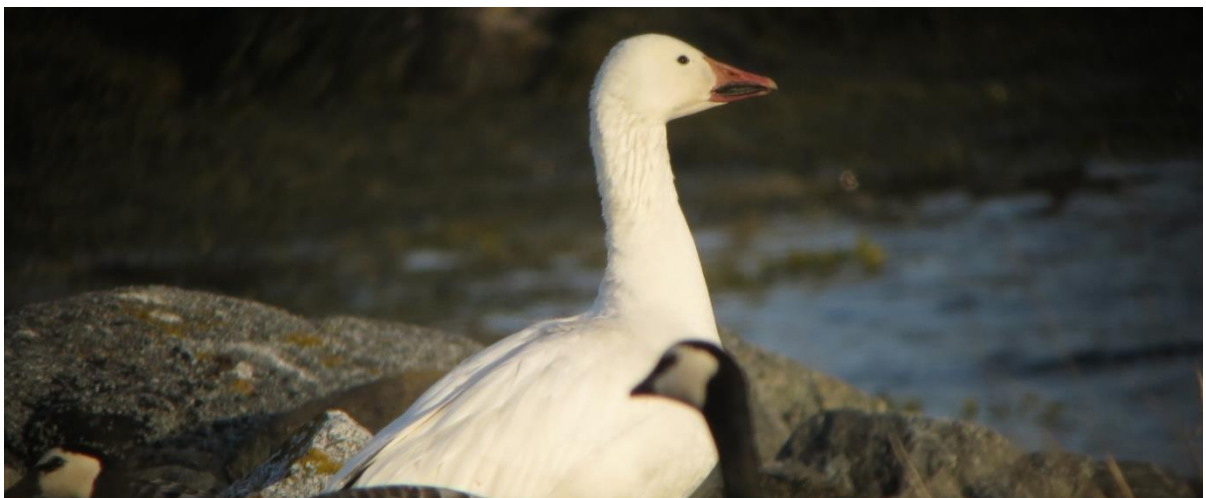
Grågåsa er en vanlig hekkefugl på Helgelandskysten, og det hekker et betydelig antall par i Herøy. Her er en hann som varsler at det er en fare i nærheten. Foto: Paul Shimmings

Kortnebbgås blir registrert i varierende antall på trekk langs Helgelandskysten hver vår, avhengig av værforhold. Enkelte ind. raster på Helgeland, men dette er vanligst på høsttrekket. Foto: Paul Shimmings

En ringgås ble observert ved flere anledninger sammen med hvitkinngjessene på Tenna i mai 2016. De hvite bremmene på vingedekkerne viser at dette er en fugl klekket i 2015. Foto: Paul Shimmings

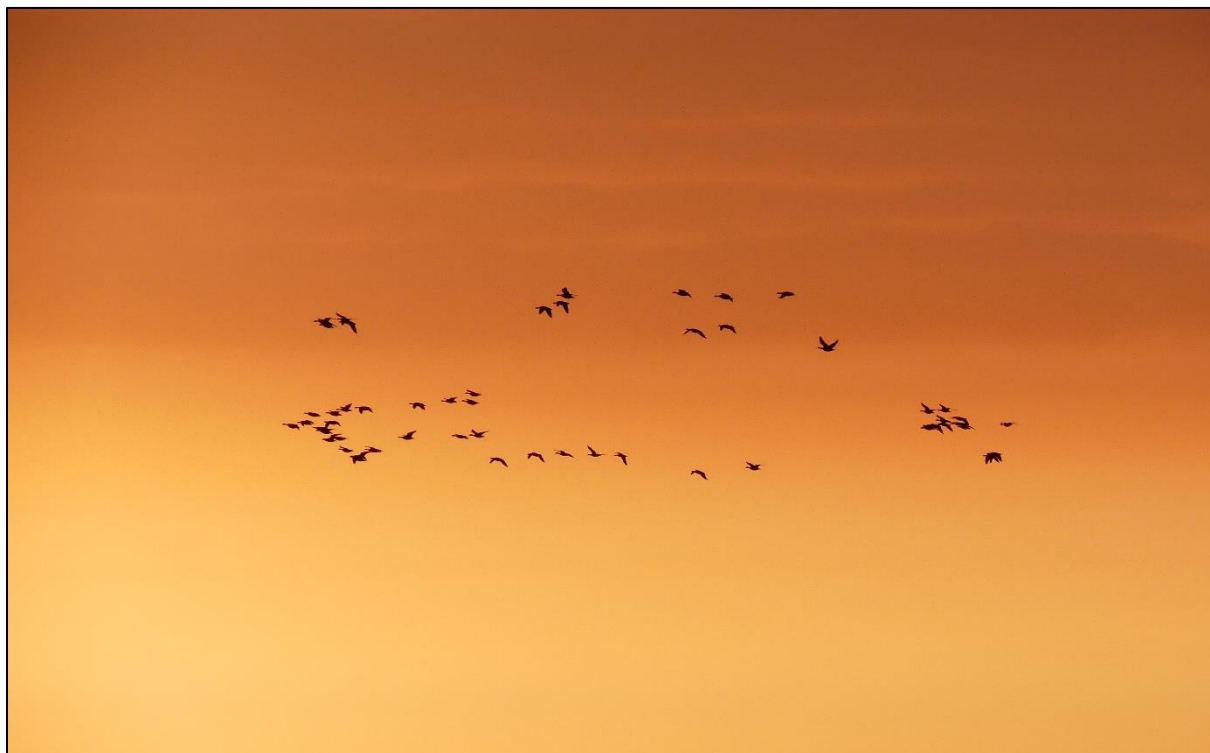

En adult snøgås oppholdt seg sammen med hvitkinngjessene i mai 2016. Gåsa ble sett først på Tenna og Sør-Herøy, før den flyttet seg nordover til Vesterålen. Foto: Paul Shimmings

TAKKSIGELSER

Mange personer har bidratt med informasjon om hvitkinngjess som er benyttet i denne rapporten – uten disse ville ikke rapporten vært så omfattende. Følgende personer har bidratt direkte med data til prosjektet, eller lagt inn observasjoner på internettsiden Artsobservasjoner, der enkelte tellinger er hentet fra: Johan Antonsen, Trond Aspelund, Steve Baines, Julian Bell, Kjell Bergtun, Ingar Støyle Bringsvor, Anders Braanaas, Thomas Holm Carlsen, Anne Cleaver, John Cleaver, Martin Dagsland, Jan Egil Davidsen, Jon Djupvik, Martin Eggen, Egil Frantzen, Ragnhild Hannaas, Terje Hansen, Oddvar Heggøy, Bjørn Ove Høyland, Anette E. Jakobsen, Jens-Einar Johansen, Aodne Kjosås, Terje Kolaas, Jens Kristiansen, Arnt Kvinnesland, Jonas Langbråten, Jon Olav Larsen, Torgeir Lenning, Leif Bjørn Lunde, Bård Nyberg, Jon Olav Nybø, Atle Ivar Olsen, Jørn Opsal, Mina Birgithe Rudi, Harry Skoghei, Bjørnar Skjold, Eivind Smørvik, John Stenersen, Per Ole Syvertsen, Ståle Sætre, Morten Tjemsland, Harald Totland, Kirsten Trogstad, Magne-Henrik Velde, Lars Økland, Asbjørn Aalstad og Valborg Aalstad. Piloten under flytellingen var Alexander Bolås, og vi takker både han og Roy Welle i Værnes Flyklubb for den gode hjelpen. I tillegg bidro både Larry Griffin og Carl Mitchell med opplysninger fra overvintringsområdet for gjessene og om ringmerkede ind. som ble observert rastende langs norskekysten våren 2016.

Elisabeth Pedersen, landbrukskonsulent ved landbrukskontoret i Herøy kommune, var behjelpelig med å administrere mye av det praktiske i forbindelse med prosjektet, spesielt det økonomiske. Hun takkes for all god hjelp og for rask tilbakemelding på våre spørsmål. Feltarbeidet i forbindelse med overvåkingen ble finansiert med midler fra Fylkesmannen i Nordland, miljøvernavdelingen, og vi er takknemlig for støtten prosjektet har fått. Flytellingen ble støttet økonomisk med midler fra Miljødirektoratet.

Hvitkinngjess i solnedgangen over Tenna. *Barnacle Geese in the sunset*. Foto: Paul Shimmings

REFERANSER

- Artsobservasjoner 2016. Rapportsystem for arter. Tilgjengelig fra: www.artsobservasjoner.no. Nedlastet: 30.06.2016.
- Black, J.M., Prop, J. & Larsson, K. 2014. *The Barnacle Goose*. T. & A.D. Poyser, London.
- Fylkesmannen i Nordland 1996. Lokal forvaltningsplan for kvitkinngås på Sør-Herøy og Tenna. Fylkesmannen i Nordland, miljøvern avdelingen. 35 s.
- Griffin, L.R. 2008. Identifying the pre-breeding areas of the Svalbard Barnacle goose *Branta leucopsis* between mainland Norway and Svalbard: an application of GPS satellite-tracking techniques. *Vogelwelt* 129: 226–232.
- Griffin, L. 2016. Svalbard Barnacle Geese in 2015/16. *Goose News – The Newsletter of the Goose & Swan Monitoring Programme* 15: 24-25.
- Gullestad, N., Owen, M. & Nugent, M.J. 1984. Numbers and distribution of Barnacle Geese *Branta leucopsis* on Norwegian staging islands and the importance of the staging area to the Svalbard population. *Norsk Polarinstituttets Skrifter* 181: 57–65.
- Isaksen, K. & Shimmings, P. 2016. Flytelling av rastende hvitkinngjess på Helgeland 2016. NOF-notat 2016-16. 10 s.
- Oudman, T. 2009. Spring migration strategy and reproductive success in Svalbard Barnacle geese *Branta leucopsis*. MSc. Thesis. University of Groningen, The Netherlands. 54 s.
- Owen, M. 1981. Abdominal profile – a condition index for wild geese in the field. *Journal of Wildlife Management* 29: 227–230.
- Shimmings, P. 1998. Kvitkinngås ved rasteplasser langs norskekysten – forandringer i områdebruk medfører konflikt med jordbruksinteresser. *Vår Fuglefauna* 21: 11–15.
- Shimmings, P. 2015. Hekkende grågås på Herøy i Nordland 2015. NOF rapport 9-2015. 11 s.
- Shimmings, P. & Isaksen, K. 2015. Overvåking av rastende hvitkinngjess *Branta leucopsis* langs norskekysten våren 2015. Rapport til Fylkesmannen i Nordland og Herøy kommune, Nordland. 34 s.
- Shimmings, P., Isaksen, K. & Mackley, L. 2008. Monitoring of staging Barnacle geese *Branta leucopsis* in Norway during spring 2008. Rapport til Fylkesmannen i Nordland og Herøy kommune, Nordland. 50 s.